

Raport dotyczący przeglądu oraz przygotowania założeń do aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)

Zadanie 3

Autorzy:

Leszek Woźniak

Sylwia Dzedzic

Dariusz Wyrwa

Rzeszów, grudzień 2019 r.

Spis treści raportu	Str.
Wprowadzenie.....	3
Część I. Przegląd RIS3.....	4
1.1. Opracowanie eksperckiego modelu oceny RIS3 pod kątem aktualizacji zapisów z uwzględnieniem dostępnych modeli oceny RIS3.....	4
1.2. Wyniki oceny strategii RIS3 pod kątem aktualności zapisów.....	7
1.3. Rekomendacje wpływające z oceny zapisów RIS3 pod kątem aktualizacji do uwzględnienia w pracach na strategią RIS 2021-2027.....	28
Część II. Założenia do RIS na lata 2021-2027.....	30
2.1. Wykaz proponowanych prac, jakie należy zrealizować w procesie opracowania kolejnej wersji strategii.....	30
2.2. Ramowe założenia metodyczne dla planowanych prac.....	33
2.3. Propozycja kierunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, jakie należy uwzględnić w nowym okresie.....	37
2.4. Ramowy harmonogram prac uwzględniający proces przedsiębiorczego odkrywania.....	46
Część III. Literatura uwzględniona na etapie opracowywania raportu, jak również do wykorzystania na etapie opracowywania RIS 2021-2027.....	48
Zakończenie.....	57
Załączniki.....	59

Wprowadzenie

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) powstawała w latach 2011-2012, a więc praktycznie prawie 10 lat temu. Wiele przyjętych wówczas założeń, poddanych analizie danych uległo dezaktualizacji. Wykonywany ciągle proces przedsiębiorczego odkrywania również nieco zmienił patrzanie na inteligentne specjalizacje województwa podkarpackiego, a także pozwolił na wyłonienie nowych obszarów.

Dalsze korzystanie z zapisów tego dokumentu wymaga więc przeprowadzenia procesu aktualizacji. Wynik tej pracy będzie podstawą do przygotowania niezbędnego dla kolejnej perspektywy finansowej 2021-2027 nowego dokumentu strategicznego – regionalnej strategii innowacji. Zgodnie z decyzjami Komisji Europejskiej w tej kolejnej perspektywie przestanie obowiązywać warunek *ex-ante*, natomiast pojawia się pojęcie warunku podstawowego. Nie oznacza to odejścia od koncepcji inteligentnej specjalizacji, ale logiczną zmianę wymagań, w tym zawężenie wymaganych kroków do trzech, z dotychczasowych sześciu¹. Przegląd aktualnej strategii RIS3 wychodzi naprzeciw tym nowym wymaganiom.

Niniejszy raport składa się z dwóch części. W pierwszej dokonano przeglądu zapisów obowiązującej Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) pod kątem ich aktualności. W tym celu opracowano autorski model składający się z wymaganych zgodnie z Przewodnikiem RIS3² etapów tworzenia RIS3, jak również autorski arkusz obserwacji, który posłużył do obiektywnej oceny aktualności zapisów RIS3 województwa podkarpackiego.

W drugiej części niniejszego raportu przedstawiono natomiast założenia do nowo tworzonej Regionalnej Strategii Innowacji na nową perspektywę finansową przypadającą na lata 2021-2027.

---

¹ Foray, D. (2019). In response to 'Six critical questions about smart specialisation'. *European Planning Studies*, 27(10), s. 2066-2078.

² *Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012, s. 1-121.

Część I. Przegląd RIS3

1.1. Opracowanie eksperckiego modelu oceny RIS3 pod kątem aktualizacji zapisów z uwzględnieniem dostępnych modeli oceny RIS3

W pierwszym etapie prac w ramach zadania 3. przystąpiono do inwentaryzacji występujących w literaturze przedmiotu modeli budowania RIS3. Działania te poczyniono z zamiarem podjęcia czynności związanych z wypracowaniem autorskiego, eksperckiego modelu oceny RIS3 pod względem aktualności występujących w niej zapisów. Model dotyczący sposobu opracowywania strategii RIS3 zgodnie z założeniami opisanymi w Przewodniku RIS3 stał się rdzeniem, na bazie którego, korzystając ze zmodyfikowanych wersji modeli opisanych w literaturze przedmiotu, ostatecznie wypracowano autorską propozycję modelu tworzenia strategii RIS3 dla województwa podkarpackiego. Nieodłącznym elementem wypracowanego modelu jest zaproponowany arkusz obserwacji, zawierający zestaw pytań, który po wypełnieniu pozwolił na uzyskanie informacji o stopniu aktualności zapisów występujących w strategii RIS3. Dokonany przegląd RIS3 stanowi punkt wyjścia do dalszych działań związanych z przedstawieniem rodzaju prac, jakie należy podjąć, aby przygotować strategię RIS na lata 2012-2027.

Opracowany model (rysunek 2), jak również arkusz obserwacji przyczyni się w znacznej mierze do dokonania obiektywnego przeglądu strategii RIS3, unikając, w przypadku gdyby posłużono się formą opisową, jej subiektywnej oceny.

Dla zachowania ciągłości realizowanych działań w zakresie wdrażanej polityki innowacyjnej w województwie podkarpackim przez Samorząd Województwa, wykonany przegląd pozwoli na stwierdzenie, w jakich obszarach strategia RIS3 straciła na aktualności i wymaga uzupełnienia o nowe treści.

Przystępując do opracowania autorskiego modelu tworzenia RIS, jak również arkusza obserwacji, wzorowano się na opracowaniach opisujących modele budowania RIS3 następujących autorów:

1. Model autorstwa D. Foray'a i współautorów

Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012, 1-121.

2. Model autorstwa A. Radzyner i Ch. Hamza

Raport – Ocena ekspercka sytuacji i perspektyw województwa podkarpackiego w Polsce w związku z opracowaniem RSI, Metis.

3. Model T. Woronowicz i współautorów

Woronowicz, T., Boronowsky, M., Wewezer, D., Mitasiunas, A., Seidel, K., Cotera, I. R. (2017). Towards a regional innovation strategies modelling. *Procedia Computer Science*, 104, 227-234.

Boronowsky, M., Mitasiunaite-Besson, I., Mitasiunas, A., Wewetzer, D., Woronowicz, T. (2017, October). Enterprise SPICE Extension for Smart Specialization Based Regional Innovation Strategy. In *International Conference on Software Process Improvement and Capability Determination*, 305-321.

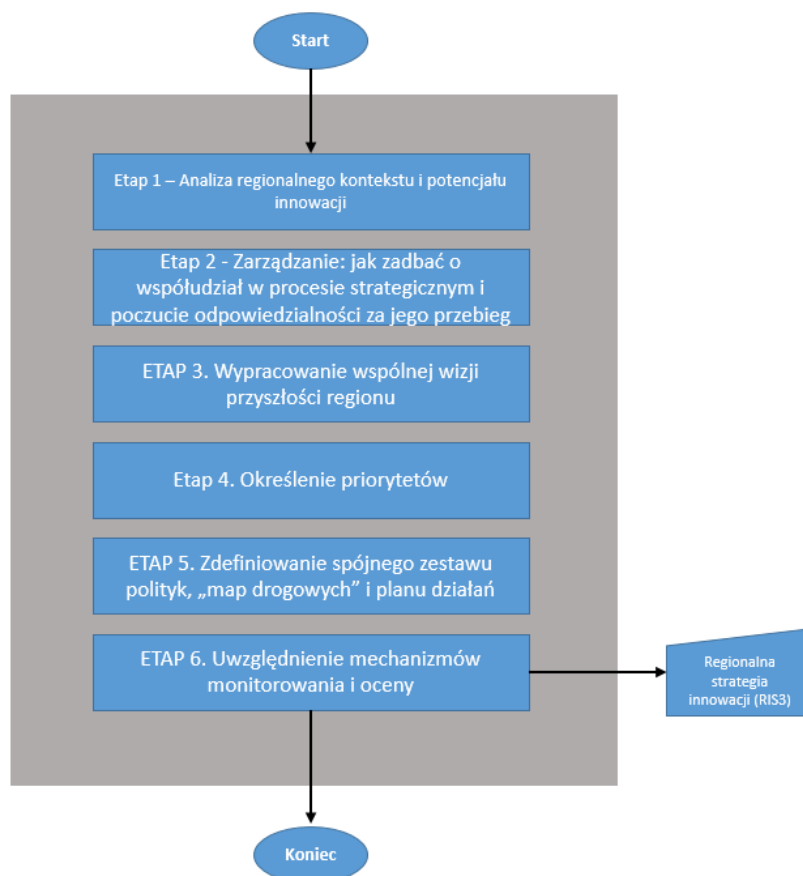
Woronowicz, T., Boronowsky, M., Wewetzer, D., Mitasiunas, A., Seidel, K., & Cotera, I. R. (2016). Towards a Capability Maturity Model for Regional Innovation Strategies. In *BIR Workshops*, 1-10.

4. Model autorstwa S. Dziedzic

Dziedzic, S. (2018). *Ekoinnowacje w regionalnych strategiach innowacji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów, 1-325.

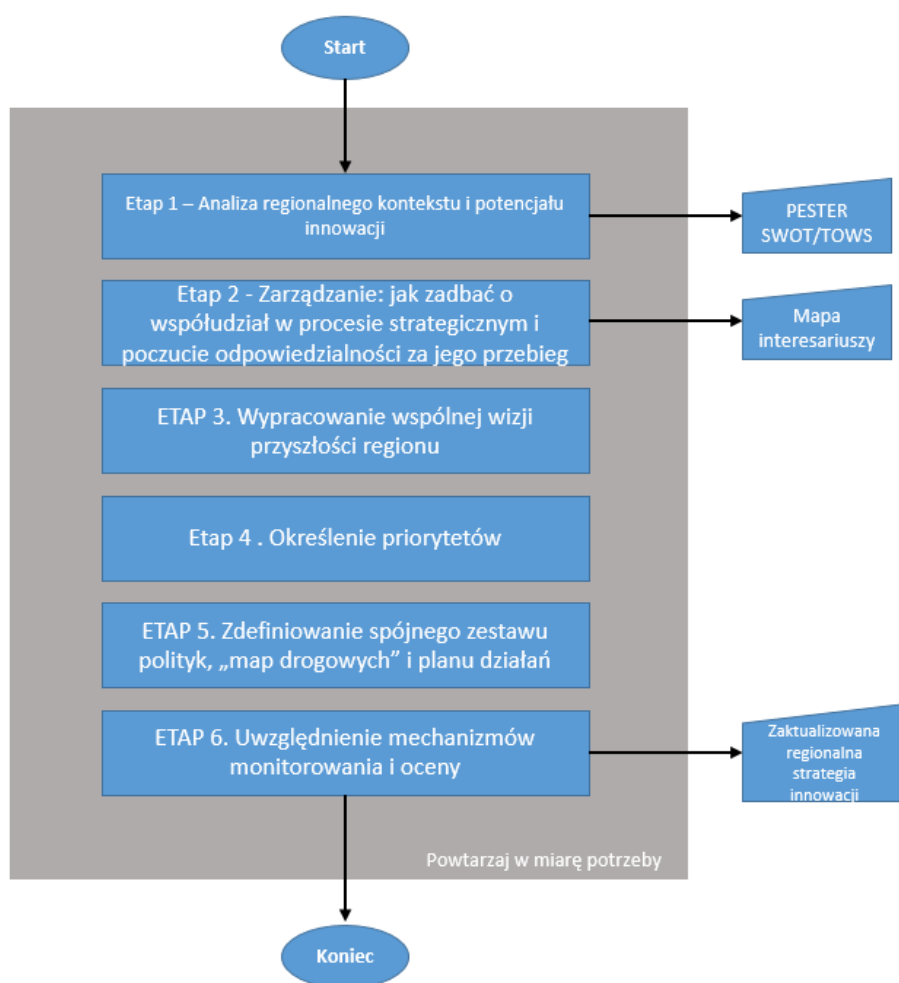
Na rysunku 1 przedstawiono model budowania regionalnej strategii innowacji zgodny z zapisami zawartymi w Przewodniku dla twórców RIS3.

Rysunek 1. Model tworzenia RIS3 zgodny z Przewodnikiem RIS3

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012, s. 29.

Rysunek 2. Ekspercki model tworzenia regionalnej strategii innowacji

Źródło: opracowanie własne.

Zamieszczony na rysunku 2 model ekspercki prezentuje kolejne etapy tworzenia regionalnej strategii innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji. W etapie pierwszym zaleca się wykonanie analizy PESTER, jak również analizy SWOT/TOWS. Są to metody analizy strategicznej, pozwalające na metodyczne podejście do diagnozowania otoczenia, jak również potencjału wewnętrznego regionu. Szczególna rola przypadała będzie mapowaniu interesariuszy, bowiem wcześniej metody tej nie wykorzystywano w kreowaniu RIS. Jeżeli na jakimkolwiek etapie istnieje potrzeba powrotu do wcześniejszych etapów, przyjęty model na to pozwala.

Na potrzeby niniejszego opracowania zamieszczony w podrozdziale 1.2, zaproponowany autorski arkusz obserwacji, posłuży do oceny zapisów obowiązującej RIS3 województwa podkarpackiego pod kątem ich aktualności. Na uwagę zasługuje fakt, że prace nad obecnie obowiązującą strategią RIS3 województwa podkarpackiego przypadały na lata 2012-2013, stąd istnieje przypuszczenie, iż występują zapisy, które mogły stracić na aktualności. Zaproponowany arkusz obserwacji może zostać wykorzystany przez wszystkie zainteresowane regiony, które przy jego użyciu mogą uzyskać informację na temat aktualności zapisów ich strategii RIS3.

1.2. Wyniki oceny strategii RIS3 pod kątem aktualności zapisów

Zaproponowany przez autorów tego opracowania arkusz obserwacji posłużył do obiektywnej oceny zapisów RIS3 pod względem ich aktualności. Niniejszy podrozdział zawiera efekty dokonanej przeglądu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3).

Uwagi o charakterze ogólnym, odnoszące się do wypełnionego arkusza obserwacji:

- ✓ Uwzględnienie w dużym zakresie aspektów środowiskowych w arkuszu obserwacji wynika z przedstawionej w RIS3 Podkarpackie wizji rozwoju regionu: „Ekologicznie i społecznie zrównoważona, innowacyjna i konkurencyjna gospodarka – lider w kreowaniu ekoinnowacji. Region najwyższej jakości życia.”, z wyłonionych celów strategicznych oraz operacyjnych, ma związek także z zdecydowanie wzrastającą świadomością ekologiczną, również w zapisach ważnych dla regionu dokumentach Unii Europejskiej.
- ✓ W każdym pytaniu, w którym stwierdzony zostanie brak stosowanych zapisów w RIS3, zaleca się te obszary uwzględnić w RIS 2021-2027 dla województwa podkarpackiego.

Arkusz obserwacji regionalnej strategii innowacji pod kątem aktualności zapisów

Uwaga: Należy analizować tylko zapisy Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). Komentarz zawiera zauważone potrzeby zmian lub uzupełnień, które powinny być uwzględnione dopiero na etapie tworzenia strategii RIS 2021-2027.

Etap 1.

Analiza regionalnego kontekstu i potencjału innowacji pod względem aktualności zapisów

Pytanie 1.

1a. Czy w zapisach RIS3 zidentyfikowane główne **szanse** tworzenia innowacji w regionie są aktualne?

☒ **Tak**
(proszę przejść
do
pytania
1c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 1b, a następnie do pytania 1c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 2.)

1b. Jak są nieaktualne w zapisach RIS3 szanse tworzenia innowacji w regionie?

.....

.....

1c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień aktualności tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nic nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Należy zastanowić się nad koniecznością zidentyfikowania nowych, pojawiających się szans w poszczególnych wymiarach. Analiza strategiczna na potrzeby RIS3 była prowadzona w 2012 roku. Rzeczywistość oddziaływania czynników otoczenia zewnętrznego na pewno uległa zmianie. Proces tego typu analiz będzie jednym z ważnych elementów aktualizacji i tworzenia nowej RIS 2021-2027.

Pytanie 2.

2a. Czy w zapisach RIS3 zidentyfikowane główne **zagrożenia** tworzenia innowacji w regionie są aktualne?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć
do
pytania
2c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 2b, a
następnie do pytania 2c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 3.)

2b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 zagrożenia tworzenia innowacji w regionie?

.....

.....

2c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień aktualności tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nic nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Zidentyfikowane zagrożenia są nadal aktualne, jednak w minionym okresie pojawiły się nowe, istotne zagrożenia w wielu wymiarach, które należy uwzględnić.

Pytanie 3.

3a. Czy w zapisach RIS3 zidentyfikowane **globalne zagrożenia środowiskowe** jako motywatory tworzenia innowacji są aktualne?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć do
pytania
3c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 3b, a
następnie do pytania 3c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 4.)

3b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 globalne zagrożenia środowiskowe jako motywatory tworzenia innowacji?

.....

.....

3c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Zidentyfikowane globalne zagrożenia środowiskowe są nadal aktualne, jednak w minionym okresie pojawiły się nowe, istotne zagrożenia w wielu wymiarach, które należy uwzględnić.

Pytanie 4.

4a. Czy w zapisach RIS3 **regionalne zagrożenia środowiskowe** jako motywatory tworzenia innowacji są aktualne?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
4c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 4b, a
następnie do pytania 4c.)

☒ **Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 5.)**

4b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 regionalne zagrożenia środowiskowe jako motywatory tworzenia innowacji?

.....
.....

4c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: W aktualizacji RIS3 należy uwzględnić zidentyfikowane, aktualne, regionalne zagrożenia środowiskowe. Przykładowo, związane one mogą być z instalowaniem stacji przekaźnikowych technologii 5G i w skali świata zagrożenia te są już rozpoznane.

Pytanie 5.

5a. Czy w zapisach RIS3 zidentyfikowane **mocne strony** regionu decydujące o podejmowaniu działań związanych z tworzeniem innowacji są aktualne?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
5c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 5b, a
następnie do pytania 5c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 6.)

5b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 mocne strony regionu decydujące o podejmowaniu działań związanych z tworzeniem innowacji?

Przeważająca większość zidentyfikowanych mocnych stron województwa podkarpackiego wymaga aktualizacji. Należy przypomnieć, że mocne strony zidentyfikowano w 2012 roku, a od tego czasu zmianie uległo wiele obszarów wpływających na innowacyjność regionu.

5c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 6.

6a. Czy w zapisach RIS3 **słabe strony** regionu ograniczające tworzenie innowacji są aktualne?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 6c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 6b, a następnie do pytania 6c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 7.)

6b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 słabe strony regionu (bariery dla innowacji) ograniczające tworzenie innowacji?

Przeważająca większość zidentyfikowanych słabych stron województwa podkarpackiego wymaga aktualizacji. Należy przypomnieć, że słabe strony zidentyfikowano w 2012 roku, a od tego czasu zmianie uległo wiele obszarów wpływających na innowacyjność regionu.

6c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 7.

7a. Czy w zapisach RIS3 **rola środowiska naturalnego, ekosystemu** jako bazy tworzenia innowacji jest aktualna?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 7c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 7b, a następnie do pytania 7c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 8.)

7b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 elementy (rola) środowiska naturalnego, ekosystemu jako bazy tworzenia innowacji?

„– kurczenie się zasobów surowców energetycznych i wzrost cen nośników energii sprzyjać będzie rozwojowi budownictwa energetycznego i zrównoważonego transportu

– zmiany klimatyczne i środowiskowe stwarzające szanse na wspieranie technologii zapewniających bezpieczeństwo żywnościowe i jakość żywności”³.

³ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), s. 26.

7c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Jest aktualne, jednak wymaga uzupełnienia o nowe zidentyfikowane aspekty.

Pytanie 8.

8a. Czy w zapisach RIS3 zidentyfikowana **wiedza i znajomość aktywów naukowych regionu**, w tym możliwości w dziedzinie badań, które odnoszą się do innowacji jest aktualna?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
8c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 8b, a następnie do pytania 8c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 9.)

8b. Jaka jest nieaktualna w zapisach RIS3 wiedza i znajomość aktywów regionu, w tym możliwości w dziedzinie badań, które odnoszą się do innowacji?

Aktualna reforma nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce nie wpływa pozytywnie na stan aktywów naukowych w regionie, istnieje prawdopodobieństwo, a nawet pewność pogorszenia się aktualnej sytuacji, związane z ograniczeniem finansowania uczelni publicznych nie zaliczonych do uczelni flagowych.

8c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 9.

9a. Czy w zapisach RIS3 zidentyfikowany **potencjał regionalnego przemysłu** w odniesieniu do tworzenia innowacji jest aktualny?

☒ **Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
9c.)**

☐ Nie (proszę przejść do pytania 9b, a następnie do pytania 9c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 10.)

9b. Jaki jest nieaktualny w zapisach RIS3 potencjał regionalnego przemysłu w odniesieniu do możliwości tworzenia innowacji?

.....
.....

9c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 10.

10a. Czy aktualne są w zapisach RIS3, treści dotyczące aktywności **środowiska przedsiębiorców regionalnych** w obszarach o największym potencjale dla tworzenia innowacji?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć
do
pytania
10c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 10b, a następnie do pytania 10c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 11.)

10b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 treści dotyczące problematyki, jak dynamiczne jest środowisko przedsiębiorców regionalnych w obszarach o największym potencjale dla tworzenia innowacji?

.....

.....

10c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 11.

11a. Czy aktualne są w zapisach RIS3 informacje zawarte w zastosowanej analizie SWOT, jak również innych ilościowych i jakościowych informacjach/metodach, które stanowiły źródło informacji dla RIS3 (np. analiza klastrów, analiza łańcucha wartości, recenzja naukowa, analiza foresight)?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
11c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 11b, a następnie do pytania 11c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 12.)

11b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 informacje zawarte w zastosowanej analizie SWOT, jak również innych ilościowych i jakościowych informacjach/metodach, które stanowiły źródło informacji dla RIS3 (np. analiza klastrów, analiza łańcucha wartości, recenzja naukowa, analiza foresight)?

W kwestii aktualności wykonanej analizy SWOT udzielono odpowiedzi w ramach pytań 1-6 zamieszczonych w niniejszym arkuszu obserwacji. Należy rozważyć potrzebę wykonania opracowania zawierającego analizę TOWS/SWOT innowacyjności województwa podkarpackiego.

Aktualizacji wymagają badania typu foresight technologiczno-regionalny, bowiem jedyny projekt dotyczący województwa podkarpackiego został zakończony w 2007 roku. Warto rozważyć również możliwość wykonania foresightów branżowych, związanych z obszarami inteligentnych specjalizacji.

Należy rozważyć możliwość wykonania analizy klastrów, analizy łańcucha wartości, czy recenzji naukowej.

11c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Etap 2.

Współdział zainteresowanych stron (interesariuszy) w procesie strategicznym i poczucie odpowiedzialności za jego przebieg – ocena pod względem aktualności zapisów

Pytanie 12.

12a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są założenia dotyczące tego, jak zakomunikowana została interesariuszom i opinii publicznej RIS3?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
12c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 12b, a następnie do pytania 12c.)

☒ **Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 13.)**

12b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 założenia dotyczące tego, jak zakomunikowana została interesariuszom i opinii publicznej RIS3?

.....

.....

12c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Należy wprowadzić odpowiednie zapisy do zaktualizowanej RIS3.

Pytanie 13.

13a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie lidera procesu RIS3, jak również czy aktualne są informacje odnośnie tego, czy RIS3 identyfikuje przedsiębiorców-liderów zaangażowanych w ten proces?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
13c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 13b, a następnie do pytania 13c.)

☒ **Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 14.)**

13b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 informacje odnośnie lidera procesu RIS3, jak również jakie są nieaktualne informacje odnośnie tego, czy RIS3 identyfikuje przedsiębiorców-liderów zaangażowanych w ten proces?

.....

.....

13c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Zagadnienie to wymaga jasnego przedstawienia w zaktualizowanej RIS.

Pytanie 14.

14a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje dotyczące konieczności internacjonalizacji MŚP oraz dotyczące stymulacji klastrów i inicjatyw regionalnych w kontekście włączenia się w międzynarodowe/globalne łańcuchy wartości?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 14c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 14b, a następnie do pytania 14c.)

☒ **Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 15.)**

14b. Jakie są nieaktualne w zapisach RIS3 informacje dotyczące konieczności internacjonalizacji MŚP oraz dotyczące stymulacji klastrów i inicjatyw regionalnych w kontekście włączenia się w międzynarodowe/globalne łańcuchy wartości?

.....

.....

14c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 15.

15a. Czy w zapisach RIS3 informacje o agencjach, organizacjach, przedsiębiorstwach i innych zainteresowanych podmiotach, które były **zaangażowane w projektowanie i promowanie konkretnych działań**, a które mogą się przyczynić do tworzenia innowacji są aktualne?

☒ **Tak**
(proszę przejść do pytania 15c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 15b, a następnie do pytania 15c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 16.)

15b. Jakie są nieaktualne informacje o agencjach, organizacjach, przedsiębiorstwach i innych zainteresowanych podmiotach w zapisach RIS3 jako zaangażowanych w projektowanie i promowanie konkretnych działań, które mogą się przyczynić do tworzenia innowacji?

.....

.....

15c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 16.

16a. Czy w zapisach RIS3 znajdują się aktualne informacje odnośnie uwzględnienia kwestii, czy uczelnie (instytuty badawcze itp.), angażując się w proces tworzenia RIS3, **zwracają uwagę** na potrzebę wspierania innowacji?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
16c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 16b, a następnie do pytania 16c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 17.\)](#)

16b. Jakie są nieaktualne informacje o tym, czy uczelnie, instytuty badawcze itp. uwzględnione w zapisach RIS3 angażowały się w proces tworzenia RIS3, zwracając uwagę na potrzebę wspierania innowacji?

.....
.....

16c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Zapisy takie nie pojawiły się bezpośrednio w RIS3 Podkarpackie, bowiem równolegle wykonano dokument zatytułowany „Regionalna polityka badawcza...”, który traktowano jako kompatybilny ze strategią. Należy rozważyć włączenie zaktualizowanych zapisów tego dokumentu jako odrębny podrozdział w planowanej aktualizacji RIS3.

Pytanie 17.

17a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są kwestie dotyczące **potrzeby współpracy** uniwersytetów (instytutów badawczych itp.) z innymi interesariuszami (przedsiębiorcami, władzą regionalną, społecznością itd.) pod kątem tworzenia innowacji?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
17c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 17b, a następnie do pytania 17c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 18.\)](#)

17b. Jakie są nieaktualne informacje o potrzebie współpracy uniwersytetów (instytutów badawczych itp.) z innymi interesariuszami pod kątem tworzenia innowacji?

.....
.....

17c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 18.

18a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o zgłaszanych **potrzebach** tworzenia innowacji przez przedsiębiorców?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 18c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 18b, a następnie do pytania 18c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 19.\)](#)

18b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o zgłaszanych **potrzebach** tworzenia innowacji przez przedsiębiorców?

.....

.....

18c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 19.

19a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o zgłaszanych **możliwościach** tworzenia innowacji przez przedsiębiorców?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 19c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 19b, a następnie do pytania 19c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 20.\)](#)

19b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o zgłaszanych **możliwościach** tworzenia innowacji przez przedsiębiorców?

.....

.....

19c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 20.

20a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o **potrzebie** tworzenia innowacji wskazanej przez władze regionalne?

☐ Tak
(proszę przejść
do
pytania
20c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 20b, a
następnie do pytania 20c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę
przejsć do pytania 21.\)](#)

20b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o potrzebie tworzenia innowacji wskazanej przez władze regionalne?

.....

.....

20c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 21.

21a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o **wspieraniu** innowacyjności regionu przez władze regionalne?

☐ Tak
(proszę przejść
do
pytania
21c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 21b, a
następnie do pytania 21c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść
do pytania 22.\)](#)

21b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o wsparciu innowacyjności przez władze regionalne?

.....

.....

21c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 22.

22a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o **potrzebie i zasadach wsparcia** tworzenia innowacji przez społeczeństwo?

☐ Tak
(proszę przejść
do
pytania
22c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 22b, a
następnie do pytania 22c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę
przejsć do pytania 23.\)](#)

22b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o potrzebie i zasadach wsparcia tworzenia innowacji przez społeczeństwo?

.....

.....

22c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 23.

23a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o **możliwościach i zasadach** zgłaszania potrzeby tworzenia innowacji przez społeczeństwo?

- ☐ Tak
(proszę przejść
do
pytania
23c.)
- ☐ Nie (proszę przejść do pytania 23b, a
następnie do pytania 23c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę
przebrać do pytania 24.\)](#)

23b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o możliwościach i zasadach zgłaszania potrzeby tworzenia innowacji przez społeczeństwo?

.....

.....

23c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 24.

24a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o **potrzebach** tworzenia innowacji zgłaszanych na etapie konsultacji społecznych?

- ☐ Tak
(proszę przejść
do
pytania
24c.)
- ☐ Nie (proszę przejść do pytania 24b,
a następnie do pytania 24c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę
przebrać do pytania 25.\)](#)

24b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o potrzebach tworzenia innowacji zgłaszanych na etapie konsultacji społecznych?

.....

.....

24c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 25.

25a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje o **narzędziach, formach, metodach współpracy i skutecznej jej realizacji** w zakresie tworzenia innowacji?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 25c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 25b, a następnie do pytania 25c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 26.\)](#)

25b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 o narzędziach, formach, metodach współpracy i skutecznej realizacji działań dotyczących współpracy w zakresie tworzenia innowacji?

.....

.....

25c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Etap 3.

Wypracowanie wspólnej wizji przyszłości regionu – ocena pod względem aktualności zapisów

Pytanie 26.

26a. Czy wizja zamieszczona w RIS3 jest aktualna?

☒ [Tak \(proszę przejść do pytania 26c.\)](#)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 26b, a następnie do pytania 26c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 27.)

26b. Jakie są nieaktualne informacje w wizji?

.....

.....

26c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 27.

27a. Czy zawarta w zapisach RIS3 wizja uwzględniająca innowacje **wpisuje się w światowe, aktualne trendy** wsparcia ekoinnowacji (np. zielony wzrost, biogospodarka, gospodarka zasobooszczędna, gospodarka niskoemisyjna, gospodarka obiegu zamkniętego)?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć
do
pytania
27c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 27b,
a następnie do pytania 27c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 28.)

27b. Jakie są nieaktualne informacje o wizji uwzględniającej innowacje wpisuje się w światowe, aktualne trendy wsparcia ekoinnowacji?

.....

.....

27c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nic nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Etap 4.

Określenie priorytetów w zapisach RIS3⁴ – ocena pod względem aktualności zapisów

Pytanie 28.

28a. Czy zapisane w RIS3 **priorytety** są aktualne?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć
do
pytania
28c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 28b,
a następnie do pytania 28c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 29.)

28b. Jakie są nieaktualne informacje w priorytetach zapisanych w RIS3?

.....

.....

⁴ „Instytucje zarządzające strategicznym procesem RIS3 muszą się koncentrować na ograniczonej liczbie innowacji i priorytetów badawczych zgodnych z potencjałem w zakresie inteligentnej specjalizacji wyłonionym na etapie analizy i powiązanych z procesem przedsiębiorczego odkrywania. Priorytety te staną się obszarami, w których region ma realne szanse na sukces”. Źródło: *Przewodnik...*, op. cit., s. 24. Priorytety w procesie strategicznym RIS3 powinny: 1) definiować konkretne i osiągalne cele, których podstawą powinny być obecne i przyszłe przewagi konkurencyjne oraz potencjał doskonałości, tak jak to wynika z analizy regionalnego potencjału różnicowania opartego na innowacji, 2) definiować priorytety horyzontalne oprócz technologicznych, sektorowych lub międzysektorowych obszarów priorytetowych. Mogą one dotyczyć rozpowszechniania i/lub zastosowania kluczowych technologii wspomagających (por. załącznik II), aspektów związanych z innowacjami społecznymi, albo finansowania wzrostu nowo powstałych przedsiębiorstw, co często stanowi »wąskie gardło« w wielu regionach, które za swój priorytet przyjęły tworzenie firm nowych technologii, ale nie obserwują ani wzrostu tych firm, ani nowych miejsc pracy” (*Przewodnik ...*, op. cit., s. 55).

Uwaga: Na potrzeby niniejszej oceny inteligentne specjalizacje uznano za priorytety, ponieważ występują w każdej RIS3 są podobnie rozumiane. W nielicznych przypadkach RIS3 obok inteligentnych specjalizacji wskazywano inne priorytety.

28c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Na etapie aktualizacji RIS3 Podkarpackie, przeprowadzona diagnoza może wpłynąć na potrzebę wyłonienia kolejnych priorytetów.

Pytanie 29.

29a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje dotyczące związków pomiędzy priorytetami regionu i priorytetami krajowymi w zakresie inteligentnej specjalizacji?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
29c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 29b, a następnie do pytania 29c.)

☒ **Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 30.)**

29b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 dotyczące związków pomiędzy priorytetami regionu i priorytetami krajowymi w zakresie inteligentnej specjalizacji?

.....

.....

29c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: krajowe inteligentne specjalizacje zostały wyłonione znacznie później, niż opracowana RIS3 Podkarpackie.

Pytanie 31.

30a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje dotyczące tego, czy priorytety są wystarczająco konkretne dla potrzeb identyfikowania istniejących/potencjalnych nisz dla inteligentnej specjalizacji i związanego z nimi podnoszenia jakości istniejących działań lub potencjalnych działań przyszłych?

☒ **Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
30c.)**

☐ Nie (proszę przejść do pytania 30b, a następnie do pytania 30c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 31.)

30b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 dotyczące tego, czy priorytety są wystarczająco konkretne dla potrzeb identyfikowania istniejących/potencjalnych nisz dla inteligentnej specjalizacji i związanego z nimi podnoszenia jakości istniejących działań lub potencjalnych działań przyszłych?

.....

.....

30c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Z powodu zmian w otoczeniu zewnętrznym i wewnętrznym, należy poddać wtórnej analizie zidentyfikowane priorytety.

Pytanie 31.

31a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje dotyczące tego, czy RIS3 bierze pod uwagę zagadnienia uzyskania masy krytycznej i/lub krytycznego potencjału w wybranych obszarach priorytetów?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć
do
pytania
31c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 31b,
a następnie do pytania 31c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 32.)

31b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 dotyczące tego, czy RIS3 bierze pod uwagę zagadnienia uzyskania masy krytycznej i/lub krytycznego potencjału w wybranych obszarach priorytetów?

.....

.....

31c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 32.

32a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje dotyczące **kluczowych technologii i/lub sektorów**, w których będą kreowane innowacje?

☒ **Tak**
(proszę
przejsć
do
pytania
32c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 32b, a
następnie do pytania 32c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 33.)

32b. Jakie są nieaktualne informacje w zapisach RIS3 dotyczące kluczowych technologii i/lub sektorów, w których kreowane są innowacje?

.....

.....

32c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Komentarz: Wykonane badanie foresight dla poszczególnych inteligentnych specjalizacji pozwolą zaktualizować wiedzę dotyczącą kluczowych technologii i/lub sektorów. Zamieszczone w ocenianej strategii RIS3 kluczowe technologie zostały wymienione na bazie wykonanego w 2007 roku projektu foresight technologiczno-regionalnego dla województwa podkarpackiego.

Etap 5.

Zdefiniowanie w zapisach RIS3 spójnego zestawu polityki, map drogowych i planu/planów działań – ocena pod względem aktualności zapisów

Pytanie 33.

33a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie tego, czy RIS3 obejmuje linie działania i/lub realistyczne „mapy drogowo” zgodne z celami?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
33c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 33b, a następnie do pytania 33c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 34.)

33b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 informacje odnośnie tego, czy RIS3 obejmuje linie działania i/lub realistyczne „mapy drogowo” zgodne z celami są nieaktualne?

Zamieszczona w RIS3 mapa drogowa była aktualna na etapie jej tworzenia, przestanie natomiast być aktualna w momencie przystąpienia do prac nad aktualizacją RIS3.

33c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 34.

34a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie tego, jakie gremia są odpowiedzialne za wdrożenie linii działania/”map drogowych”?

☐ Tak
(proszę
przejsć
do
pytania
34c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 34b, a następnie do pytania 34c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę
przejsć do pytania 35.)

34b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 informacje odnośnie tego, jakie gremia są odpowiedzialne za wdrożenie linii działania/”map drogowych” są nieaktualne?

.....

.....

34c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 35.

35a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie tego, czy RIS3 wspiera/ułatwia tworzenie powiązań między klastrami i identyfikację szans innowacyjnych na styku pomiędzy różnymi dyscyplinami/branżami/klastrami?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 35c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 35b, a następnie do pytania 35c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 36.)

35b. Jakież uwzględnione w zapisach RIS3 informacje odnośnie tego, czy RIS3 wspiera/ułatwia tworzenie powiązań między klastrami i identyfikację szans innowacyjnych na styku pomiędzy różnymi dyscyplinami/branżami/klastrami są nieaktualne?

Przedstawione w RIS3 informacje dotyczą pojedynczych klastrów, natomiast nie biorą pod uwagę powiązań międzyklastrowych. Należy rozważyć potrzebę aktualizacji wiedzy dotyczącej stanu i działalności klastrów w województwie podkarpackim.

35c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 36.

36a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie tego, jak RIS3 wspiera/ułatwia rozwój przedsiębiorczości i umiejętności innowacyjnych MŚP, na przykład przez ułatwienie dyfuzji i adaptacji technologii, w tym kluczowych technologii wspomagających?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 36c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 36b, a następnie do pytania 36c.)

☒ **Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 37.)**

36b. Jakież uwzględnione w zapisach RIS3 informacje odnośnie tego, jak RIS3 wspiera/ułatwia rozwój przedsiębiorczości i umiejętności innowacyjnych MŚP, na przykład przez ułatwienie dyfuzji i adaptacji technologii, w tym kluczowych technologii wspomagających są nieaktualne?

.....

.....

36c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 37.

37a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie tego, w jaki sposób RIS3 wspiera/ułatwia poprawę warunków po stronie popytowej, a szczególnie zamówienia publiczne jako siłę napędową innowacji?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 37c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 37b, a następnie do pytania 37c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 38.\)](#)

37b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 informacje odnośnie tego, w jaki sposób RIS3 wspiera/ułatwia poprawę warunków po stronie popytowej, a szczególnie zamówienia publiczne jako siłę napędową innowacji są nieaktualne?

.....

.....

37c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 38.

38a. Czy w zapisach RIS3 aktualne są informacje odnośnie tego, czy w RIS3 przewidziane są usługi i/lub programy wspierania specyficzne dla poszczególnych sektorów?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 38c.)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 38b, a następnie do pytania 38c.)

☒ [Brak takich zapisów \(proszę przejść do pytania 39.\)](#)

38b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 informacje odnośnie tego, czy w RIS3 przewidziane są usługi i/lub programy wspierania specyficzne dla poszczególnych sektorów są nieaktualne?

.....

.....

38c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 39.

39a. Czy **instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania** uwzględnione w zapisach RIS3 odnoszące się do zagadnień wspierania innowacji są aktualne?

☐ Tak
(proszę przejść do pytania 39c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 39b, a następnie do pytania 39c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 40.)

39b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania odnoszące się do zagadnień wspierania innowacji są nieaktualne?

Plany działania opracowane dla poszczególnych inteligentnych specjalizacji powinny być poddane weryfikacji pod względem aktualizacji.

39c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 40.

40a. Czy uwzględnione w zapisach RIS3 instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania **dotyczące spójności** w obszarze wspierania innowacji są aktualne (np. czy nie występuje sprzeczność w zapisach)?

☒ **Tak (proszę przejść do pytania 40c.)**

☐ Nie (proszę przejść do pytania 40b, a następnie do pytania 40c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 41.)

40b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania są spójne w kontekście wspierania innowacji są nieaktualne?

.....

.....

40c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Etap 6.
Uwzględnienie mechanizmów monitorowania i oceny wdrażania innowacji
w zapisach RIS3 - ocena pod względem aktualności zapisów

Pytanie 41.

41a. Czy aktualny jest system zarządzania i monitorowania, który służy do wdrożenia, monitorowania i ewaluacji RIS3?

☒ **Tak**
[\(proszę przejść do pytania 41c.\)](#)

☐ Nie (proszę przejść do pytania 41b, a następnie do pytania 41c.)

☐ Brak takich zapisów (proszę przejść do pytania 42.)

41b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 elementy systemu zarządzania i monitorowania są nieaktualne?

.....

.....

41c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Pytanie 42.

42a. Czy aktualne są uwzględnione w zapisach RIS3 **wskaźniki oceny wdrażania** innowacji?

☐ Tak
 (proszę
 przejść
 do
 pytania
 42c.)

☒ **Nie (proszę przejść do pytania 42b,
 a następnie do pytania 42c.)**

☐ Brak takich zapisów (proszę
 przejść do pytania 43.)

42b. Jakie uwzględnione w zapisach RIS3 wskaźniki są nieaktualne?

Realizacja badań na potrzeby monitoringu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) w 2019 roku wykazała, że konieczne jest poszukiwanie nowych wskaźników, zwłaszcza w zakresie monitorowania inteligentnej specjalizacji ICT. Spowodowane jest to tym, że wybrane wskaźniki objęte zostały tajemnicą statystyczną, co utrudnia ocenę tej specjalizacji.

42c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nie jest aktualne, 5 – w optymalnym stopniu aktualne).

Zasadniczo nie jest aktualne	W bardzo małym stopniu jest aktualne	Częściowo jest aktualne	W dużej mierze jest aktualne	W optymalnym stopniu aktualne
1	2	3	4	5

Wykonana analiza pozwala w pełni ocenić potrzeby związane z aktualizacją RIS3.

1.3. Rekomendacje wypływające z oceny zapisów RIS3 pod kątem aktualizacji do uwzględnienia w pracach na strategię RIS 2021-2027

Przeprowadzona ocena zapisów Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) pod względem jej aktualności pozwoliła na wskazanie tych fragmentów, które w związku z upływem czasu stały się nieaktualne, stąd wymagają podjęcia stosowanych działań w celu uaktualnienia zapisów strategii.

Wykonana ocena przyczyniła się do opracowania następujących rekomendacji:

1. **Generalna rekomendacja dotyczy konieczności wykonania szczegółowej analizy strategicznej**, która pozwoli na zweryfikowanie aktualności wyznaczonych priorytetów (inteligentnych specjalizacji) dla województwa podkarpackiego.
2. Aktualizacji wymagają **wszystkie obszary analizy SWOT/TOWS**, a więc zarówno szanse, zagrożenia, jak również mocne i słabe strony.
3. **Analiza strategiczna powinna zostać przeprowadzona z wykorzystaniem szerszego wachlarza dostępnych metod analizy** w celu większego zobiektywizowania uzyskanych wniosków, a więc obok zastosowania rozbudowanej analizy SWOT/TOWS, warto sięgnąć po metodę PESTER, jak również metodę mapowania interesariuszy. Bardziej precyzyjnego przedstawienia w zapisach RIS 2021-2027 wymaga zaangażowanie interesariuszy na etapie tworzenia i implementowania strategii. Wśród zastosowanych metod nie powinno zabraknąć analizy klastrów. W nowej perspektywie finansowej wraca się do wspierania polityki klastrowej.
4. **Należy utrzymać proekologiczny, ekoinnowacyjny charakter zapisów dotychczasowej strategii**. Podczas odbywającej się w dniach 14 i 15 listopada 2019 r. konferencji Smart Regions 3.0 w Brukseli zwrócono uwagę na fakt, iż: „Zmiany klimatu, technologii i demografii zmieniają nasze społeczeństwa i styl życia. Europa musi doprowadzić do przejścia na zdrową planetę i nowy cyfrowy świat”. Identyfikowany na poziomie Europy megatrend dotyczący zmian klimatycznych nie pozostawia złudzenia, iż każdy region powinien włączyć się w realizowanie różnego rodzaju działań próbującym minimalizować negatywne oddziaływanie jednostek/podmiotów na środowisko, natomiast aktywizować się w zakresie odtwarzania zdewastowanego środowiska na przykład poprzez wdrażanie koncepcji gospodarki obiegu zamkniętego (circular economy).
5. **Aktualizacja zapisów dotyczących kluczowych technologii wspomagających** powinna bazować na wykonanych celowo badaniach foresight regionalno-technologicznego na potrzeby województwa podkarpackiego. Wykreowane przez ekspertów uczestniczących w badaniach foresight kluczowe technologie wspomagające przyczynią się do doprecyzowania rozwiązań wymagających w pierwszej kolejności wsparcia w ramach wyłonionych inteligentnych specjalizacjach.
6. Niezbędne jest **dokonanie pełnej oceny globalnych i regionalnych zagrożeń ekologicznych** jako podstawy do wyciągnięcia wniosków dotyczących ekoinnowacji.
7. Niezbędne jest sprecyzowanie realnego **harmonogramu i drogi dojścia do zakładanych rezultatów regionalnych**.

8. Pełnej aktualizacji i szczegółowego przedstawienia wymaga też kwestia **związku regionalnej strategii innowacji z regionalnym programem naukowo-badawczym**.
9. Uzupełnienia wymagają **brakujące zapisy dotyczące internacjonalizacji regionalnych MŚP**.
10. Aktualizacji wymaga **schemat regionalnego systemu innowacji**.
11. W Regionalnej Strategii Innowacji **uwzględnić należy potrzebę i kierunki tworzenia innowacji zgłaszane przez przedsiębiorców**, będących głównymi aktorami regionalnego systemu innowacji.
12. **Wizja i misja** zamieszczone w Regionalnej Strategii Innowacji **są w pełni aktualne**.
13. **Jasnego zdefiniowania** wymaga kwestia dotycząca **map drogowych, polityk, planów działania**.
14. **System monitorowania**, czemu dowodzi oddzielnie wykonany raport 1., **wymaga aktualizacji**, szczególnie w odniesieniu do wyznaczonych wskaźników w ramach inteligentnej specjalizacji Informacja i telekomunikacja.
15. Przystępując do tworzenia RIS na lata 2021-2027 **należy uwzględnić warunek podstawowy**, w miejsce wymaganego warunku *ex-ante*.

Część II. Założenia do RIS na lata 2021-2027

2.1 Wykaz proponowanych prac, jakie należy zrealizować w procesie opracowania kolejnej wersji strategii

Lp.	PRACE	WYKONAWCA	USZCZEGÓLOWIENIE ZADANIA
1	2	3	4
I. PRACE ORGANIZACYJNO PRAWNE			
1.1.	Powołanie Zespołu ds. strategii RIS 2021-2027	Zarząd Województwa	Uchwała powołująca zespół wraz z przypisanymi ramowymi zadaniami
1.2.	Przedstawienie do publicznej wiadomości informacji o pracach nad strategią	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 (skład: DRR + przedstawiciele DRP, DWP, DPI)	Umieszczenie uchwały w BIP oraz na stronie www.rsipodkarpackie.pl
II. PRACE MERYTORYCZNE PROCESU SPORZĄDZANIA STRATEGII RIS 2021-2027			
2.1.	Wykonanie pogłębionych badań w województwie podkarpackim obejmujące wybrane kryteria warunku podstawowego dla Celu Polityki 1	Wykonawca zewnętrzny	Rezultatem będzie opracowany Raport z badań wykonanych w województwie podkarpackim
2.2.	Analiza potrzeb innowacyjnych interesariuszy w ramach regionalnego systemu innowacji w zakresie innowacji	Wykonawca zewnętrzny	Rezultatem będzie opracowany RAPORT nt. Analiza potrzeb innowacyjnych interesariuszy w ramach regionalnego systemu innowacji w zakresie innowacji (części składowe raportu: 1. Analiza potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem sektora MŚP – poszerzenie wykonanych badań o nowe elementy oraz ankietowane podmioty; 2. Analiza instytucji naukowo-badawczych; 3. Analiza postaw i działań administracji publicznej)
2.3.	Wykonanie analizy strategicznej na potrzeby strategii RIS 2021-2027	Wykonawca zewnętrzny	RAPORT nt. Analiza strategiczna na

			<p>potrzeby strategii RIS 2021-2027</p> <p>(zastosowane metody badawcze: panele eksperckie – inteligentnych specjalizacji, analiza PESTER, mapowanie interesariuszy, analiza SWOT/TOWS, analiza klastrów, burza mózgów, konsultacje eksperckie/społeczne, przegląd literatury, analiza bibliometryczna, badania ankietowe, wywiady)</p>
2.4.	Wykonanie diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju na potrzeby foresightu regionalno-technologicznego	Wykonawca zewnętrzny	<p>RAPORT</p> <p>(zastosowane metody badawcze: metoda delficka, panele eksperckie, analiza PESTER, analiza SWOT/TOWS, kluczowe technologie, mapowanie interesariuszy, burza mózgów, konsultacje eksperckie, przegląd literatury, analiza bibliometryczna, badania ankietowe, wywiady)</p>
2.5.	Zaprezentowanie wstępnej diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju oraz wstępnej wersji wizji, misji, inteligentnych specjalizacji, celów i priorytetów strategii RIS 2021-2027	Wykonawca zewnętrzny	
2.6.	Zaprezentowanie rezultatów wstępnej diagnozy na potrzeby foresightu regionalno-technologicznego oraz wstępnej wersji wyłonionych kluczowych technologii wspomagających	Wykonawca zewnętrzny	
2.7.	Przygotowanie wstępnej wersji całego dokumentu strategii RIS 2021-2027 obejmujące wyniki badań foresight (z uwzględnieniem uwag ze strony Zespołu ds. strategii RIS 2021-2027) - projekt strategii do konsultacji	Wykonawca zewnętrzny	

2.8.	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w oparciu o projekt strategii RIS 2021-2027	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027	
III. PROCES SPORZĄDZANIA OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – STRATEGIA RIS 2021-2027			
3.1.	Wprowadzenie uwag i wniosków z konsultacji społecznych do strategii	Wykonawca zewnętrzny	
3.2.	Dokonanie uzupełnień, aneksów i stosownych opisów wyjaśniających	Wykonawca zewnętrzny	
3.3.	Sporządzenie wersji końcowej strategii	Wykonawca zewnętrzny	Rezultatem będzie strategia RIS na lata 2021-2017
3.4.	Akceptacja wersji końcowej strategii RIS 2021-2027 przez Zarząd Województwa	Zarząd Województwa	
3.5.	Uchwalenie strategii RIS 2021-2027	Sejmik Województwa Podkarpackiego	
3.6.	Skład i druk strategii RIS 2021-2027	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027	
IV. PRACE MERYTORYCZNE PROCESU SPORZĄDZANIA PLANÓW DZIAŁANIA INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI			
4.1.	Przygotowanie wstępnej wersji poszczególnych planów działania	Wykonawca zewnętrzny	
4.2.	Przeprowadzenie wstępnej weryfikacji przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 opracowanych planów działania	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027	
4.3.	Prezentacja wstępnej wersji poszczególnych planów działania na spotkaniach poszczególnych paneli inteligentnych specjalizacji	Wykonawca zewnętrzny	
V. PROCES SPORZĄDZANIA OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTÓW – PLANÓW DZIAŁANIA INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI			
5.1.	Wprowadzenie uwag i wniosków z weryfikacji dokonanej przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027, jak również uwag zgłoszonych przez członków paneli inteligentnych specjalizacji	Wykonawca zewnętrzny	
5.2.	Sporządzenie wersji końcowej planów działania	Wykonawca zewnętrzny	
5.3.	Akceptacja wersji końcowej planów działania przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027	Rezultatem będą opracowane PLANY DZIAŁANIA INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI

2.2. Ramowe założenia metodyczne dla planowanych prac

I. PRACE ORGANIZACYJNO PRAWNE

- 1.1. Powołanie Zespołu ds. strategii RIS 2021-2027.
  - Należy utworzyć zespół ds. strategii RIS 2021-2027 (osoby z Urzędu).
- 1.2. Przedstawienie do publicznej wiadomości oraz jednostkom samorządu terytorialnego informacji o pracach nad strategią.
  - Należy przygotować uchwałę dotyczącą powołania zespołów, jak również uruchomienia prac związanych z opracowaniem RIS 2021-2027, a następnie zamieścić informację/uchwałę na stronie internetowej www.rsi.podkarpackie.pl.

II. PRACE MERYTORYCZNE PROCESU SPORZĄDZANIA STRATEGII

2.1. Wykonanie pogłębionych badań w województwie podkarpackim obejmujące siedem kluczowych elementów wymaganych do spełnienia warunku podstawowego dla Celu Polityki 1 „Bardziej inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”. Rezultatem będzie opracowany Raport z badań wykonanych w województwie podkarpackim.

2.2. Analiza potrzeb innowacyjnych interesariuszy w ramach regionalnego systemu innowacji w zakresie innowacji.

- Należy przeprowadzić ankietyzację. Na etapie formułowania kwestionariusza pytań należy uwzględnić pytania zawarte w wykonanych w poprzedniej perspektywie badań dla województwa podkarpackiego w celu dokonania w miarę możliwości porównania, jak również wykonane badania potrzeb innowacyjnych interesariuszy w ramach regionalnego systemu innowacji.
- Wyniki analizy zostaną zaprezentowane w jednym raporcie dla trzech grup kluczowych interesariuszy (zgodnie z potrójną helisą regionalnego systemu innowacji): sektor przedsiębiorstw, sektor naukowo-badawczy oraz sektor administracji samorządowej.

Ramowe założenia przygotowywanego raportu:

1. Słowo wstępne
2. Cel badań oraz ich zakres przedmiotowy i terytorialny
3. Prezentacja badanych sektorów
4. Dobre praktyki dotyczące innowacji zinwentaryzowane na podstawie badań
5. Wyniki analizy SWOT dla poszczególnych sektorów
6. Propozycja koncepcji powiązań międzysektorowych
7. Propozycja projektów pilotażowych
8. Wnioski i zalecenia do RIS 2021-2027
9. Literatura

2.3. Wykonanie analizy strategicznej do strategii RIS 2021-2027.

Analiza strategiczna powinna uwzględniać następujące metody badawcze:

- panele eksperckie – inteligentnych specjalizacji,

- analiza PESTER,
- mapowanie interesariuszy,
- analiza SWOT/TOWS,
- analiza klastrów,
- burza mózgów,
- konsultacje eksperckie/społeczne,
- przegląd literatury,
- analiza bibliometryczna,
- badania ankietowe,
- wywiady.

Rezultatem przeprowadzonej analizy będzie przygotowany **raport**.

2.4. Wykonanie diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju na potrzeby foresight regionalno-technologicznego.

Diagnoza stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju powinna uwzględniać następujące metody badawcze:

- metoda delficka,
- panele eksperckie,
- analiza SWOT/TOWS,
- kluczowe technologie,
- analiza PESTER,
- mapowanie interesariuszy,
- burza mózgów,
- konsultacje eksperckie,
- przegląd literatury,
- analiza bibliometryczna,
- badania ankietowe,
- wywiady.

Rezultatem przeprowadzonej analizy będzie przygotowany **raport**.

2.5. Zaprezentowanie rezultatów wstępnej diagnozy na potrzeby foresightu regionalno-technologicznego oraz wstępnej wersji wyłonionych kluczowych technologii wspomagających.

- W miarę potrzeby organizowanie spotkań wykonawcy zewnętrznego z zespołem ds. strategii RIS 2021-2027 w celu przedstawienia postępów prac.
- Przesłanie wersji mailowej zespołowi ds. strategii RIS 2021-2027 wstępnej diagnozy na potrzeby foresightu regionalno-technologicznego oraz wstępnej wersji wyłonionych kluczowych technologii wspomagających.

2.6. Zaprezentowanie wstępnej diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju oraz wstępnej wersji wizji, misji, inteligentnych specjalizacji, celów i priorytetów strategii RIS 2021-2027.

- W miarę potrzeby organizowanie spotkań wykonawcy zewnętrznego z zespołem ds. strategii RIS 2021-2027 w celu przedstawienia postępów prac.
- Przesłanie wersji mailowej zespołowi ds. strategii RIS 2021-2027 wstępnej diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju oraz wstępnej wersji wizji, misji, inteligentnych specjalizacji, celów i priorytetów strategii RIS 2021-2027.

2.7. Przygotowanie wstępnej wersji całego dokumentu strategii RIS 2021-2027 (z uwzględnieniem wyników foresight) – projekt.

- Sporządzenie infografiki dla poszczególnych inteligentnych specjalizacji, które zostaną zamieszczone w Strategii RIS 2021-2027 oraz umieszczone na stronie www.rsi.podkarpackie.pl.
- Dostarczenie zespołowi ds. strategii RIS 2021-2027 przygotowanej wstępnej wersji całego dokumentu strategii RIS 2021-2027 (z uwzględnieniem wyników foresight) - projekt strategii.

2.8. Przeprowadzenie konsultacji społecznych w oparciu o projekt strategii RIS 2021-2027.

- Skierowanie projektu strategii do konsultacji społecznych
- Przeprowadzenie konsultacji społecznych
- Dostarczenie wyników przeprowadzonej konsultacji wykonawcy zewnętrznemu

III. PROCES SPORZĄDZANIA OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – STRATEGII RIS 2021-2027

3.1. Wprowadzenie uwag i wniosków z konsultacji społecznych do strategii.

- Wykonawca zewnętrzny naniesie uwagi i wnioski z konsultacji społecznych do strategii RIS 2021-2027.

3.2. Dokonanie uzupełnień, aneksów i stosownych opisów wyjaśniających.

- Wykonawca zewnętrzny dokona uzupełnień, wprowadzi aneksy i stosowne opisy wyjaśniające.

3.3. Sporządzenie wersji końcowej strategii.

- Wykonawca zewnętrzny sporządzi końcową wersję strategii RIS 2021-2027.

3.4. Akceptacja wersji końcowej strategii przez Zarząd Województwa.

- Zarząd Województwa dokona akceptacji wersji końcowej strategii RIS 2021-2027.

3.5. Uchwalenie strategii RIS 2021-2027.

- Sejmik Województwa Podkarpackiego uchwali strategię RIS 2021-2027.

3.6. Skład i druk strategii RIS 2021-2027.

- Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 skoordynuje działania związane ze składem i wydrukiem strategii RIS 2021-2027.

IV. PRACE MERYTORYCZNE PROCESU SPORZĄDZANIA PLANÓW DZIAŁANIA INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI

4.1. Przygotowanie wstępnej wersji poszczególnych planów działania.

- Wykonawca zewnętrzny przygotuje wstępną wersję poszczególnych planów działania dla każdej inteligentnej specjalizacji.
- Wykonawca zewnętrzny dostarczy zespołowi ds. strategii RIS 2021-2027 opracowane wstępne wersje planów działania.

4.2. Przeprowadzenie wstępnej weryfikacji przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027.

- Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 przeprowadzi wstępną weryfikację poszczególnych planów działania.

4.3. Prezentacja wstępnej wersji poszczególnych planów działania na spotkaniach poszczególnych paneli inteligentnych specjalizacji.

- Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 podejmie działania koordynacyjne w celu zorganizowania spotkań poszczególnych paneli inteligentnych specjalizacji.
- Wykonawca zewnętrzny zaprezentuje w sposób ramowy wyniki wstępnej wersji poszczególnych planów działania.
- Członkowie poszczególnych paneli odniosą do wyników przedstawionych prac.

V. PROCES SPORZĄDZANIA OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTÓW – PLANÓW DZIAŁANIA INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI

5.1. Wprowadzenie uwag i wniosków z weryfikacji dokonanej przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027, jak również uwag zgłoszonych przez członków paneli inteligentnych specjalizacji.

- Wykonawca zewnętrzny wprowadzi uwagi i wypracuje wnioski.

5.2. Sporządzenie wersji końcowej planów działania.

- Wykonawca zewnętrzny przygotuje wersje końcowe planów działania.

5.3. Akceptacja wersji końcowej planów działania przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027.

- Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 dokona akceptacji wersji końcowej planów działania.

2.3. Propozycja kierunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, jakie należy uwzględnić w nowym okresie

W podrozdziale 2.3 autorzy niniejszego raportu odwołują się do wyników przeprowadzonych badań własnych.

Charakterystyka prowadzonych badań ankietowych

Badanie ankietowe zostało zrealizowane w okresie od 16 września do 20 października 2019 roku, po wcześniejszym badaniu pilotażowym przeprowadzonym w dniach 9-13 września 2019 roku.

Zgodnie z opracowanymi założeniami metodycznymi, ankiety zostały podzielone na cztery odrębne grupy odpowiadające specjalizacjom, obejmujące:

- 60 ankiet skierowanych do przedsiębiorstw,
- 20 ankiet realizowanych wśród jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych,
- 10 ankiet uzupełnionych przez instytucje otoczenia biznesu,
- 10 ankiet zrealizowanych w jednostkach samorządu terytorialnego.

Wszystkie podmioty uczestniczące w badaniu prowadzą działalność w województwie podkarpackim. W przypadku przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych, więcej niż połowa w każdej grupie korzystała lub nadal korzysta z dofinansowania projektów w ramach pierwszej osi priorytetowej RPO WP.

Ankieta została przygotowana w formie kwestionariusza internetowego. Dystrybucja polegała na rozsyłaniu linków za pomocą poczty elektronicznej, umieszczaniu ich na portalach społecznościowych. W celu sprostania zadaniu, zachęcano respondentów do wypełniania ankiety, dodatkowo za pomocą rozmowy telefonicznej. Linki do ankiet były rozsyłane również za pośrednictwem klastrów i innych sieci współpracy. Zapewnienie wymaganej liczby respondentów możliwe było dzięki zastosowaniu metody kuli śniegowej.

Dobór respondentów był celowy, gdyż należało skierować ją do podmiotów działających w ramach inteligentnych specjalizacji regionalnych. Ankieta była rozsyłana przede wszystkim do beneficjentów RPO WP, gdyż większość przedsiębiorstw, które aplikują o środki, wskazuje w projektach zgodność z jedną z inteligentnych specjalizacji regionalnych, co było ważne z punktu widzenia przyjętej przez prof. Dziemianowicza metodyki.

Realizowanymi badaniami ankietowymi objęty został cały teren województwa podkarpackiego. Najliczniej reprezentowane były podmioty ze skupisk przemysłowych znajdujących się w okolicach Rzeszowa (31% respondentów), Mielca (18% badanych)

Ze względu na specyfikę ankiety oraz fakt, że niektóre podmioty działają w ramach więcej niż jednej specjalizacji (np. uczelnie wyższe, samorządy lokalne czy jednostki otoczenia biznesu), możliwe było wypełnienie ankiety kilka razy odrębnie dla każdej z ocenianych specjalizacji. Ze względu na opór

respondentów, zrezygnowano z rejestracji adresów e-mail. Ich podanie było dobrowolne. W przypadku dużych jednostek, jak np. samorządy lokalne, albo uczelnie wyższe, ankietę wypełniło często niezależnie kilku pracowników (np. z różnych katedr i zakładów, prowadzących odmienną działalność).

Podczas badania ankietowani mogli dokonać samooceny znajomości założeń Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), poprzez wskazanie oceny na skali od 1 do 5. Większość respondentów (ponad 75%) deklarowała przeciętną lub dobrą znajomość Regionalnej Strategii Innowacji, gdyż w pięciostopniowej skali 37% respondentów oceniło jej znajomość na 3, blisko 39% ankiety wskazało 4, oceniając swoje kompetencje w zakresie RSI. Blisko 7,5% wybrało najwyższą ocenę w skali. Warto jednak zauważyć, że ponad 11% respondentów ocenia znajomość jednego z najważniejszych dla uzyskania przez nich wsparcia w ramach RPO WP dokumentu na 2. Jeszcze bardziej zaskakiwać może to, że 13% stanowią osoby, które znają strategię w najmniejszym stopniu (lub nie znają jej zupełnie).

Wyniki badań ankietowych

Zamieszczone poniżej propozycje nowych specjalizacji zostały przedstawione z zastosowaniem pisowni oryginalnej. Więc są to stwierdzenia respondentów wypełniających ankietę o różnym stopniu szczegółowości, odnoszące się w większości przypadku do propozycji kluczowych technologii wspomagających, natomiast pytanie dotyczyło zaproponowania nowych, wyłaniających się inteligentnych specjalizacji regionu.

Propozycje nowych specjalizacji w badaniu ankietowym (pisownia oryginalna):

- Biotworzywa
- Branża chemiczna (6 odpowiedzi)
- Przemysł gumowy i chemiczny (4 odpowiedzi)
- Farmacja i medycyna (4 odpowiedzi)
- Producenci AGD
- Rozwiązania ekologiczne, rewitalizacje budynków w oparciu o najnowsze technologie, OZE (3 wskazania)
- Turystyka (4 wskazania)
- Współpraca medycyna-badania naukowe w zakresie nowych biomarkerów nowotworowych, rozszerzanie zakresu badań o szerszą populację, wdrażania wyników badań do celów medycznych
- Transport ekologiczny, komfort życia
- Małe i mikroprzedsiębiorstwa
- Wsparcie inwestycji w nowoczesne rozwiązania technologiczne i aparaturowe oraz pracowni B+R
- Gospodarka żywnościowa i produkcja żywności (2 odpowiedzi)
- Przemysł inżynierski

Tabela 1 zawiera analizę wskazującą na ile proponowane przez respondentów specjalizacje stanowią nową propozycję wykraczającą poza obręb dotychczasowych wyróżnionych inteligentnych specjalizacji, a na ile są to propozycje, które mieszczą się w dotychczasowych wyróżnionych inteligentnych specjalizacjach. Tabele 2 i 3 zostały przywołane bezpośrednio z Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), w celu dokonania wnikliwej analizy porównawczej propozycji zgłaszanych przez respondentów pod kątem ich nowości.

Tabela 1. Analiza propozycji nowych specjalizacji wskazanych przez respondentów

Propozycje nowych specjalizacji w badaniu ankietowym (pisownia oryginalna):	Propozycja mieszcząca się w dotychczasowych wyróżnionych inteligentnych specjalizacji	Propozycje spoza obrębu dotychczasowych wyróżnionych inteligentnych specjalizacji
<ul style="list-style-type: none"> • Biotworzywa 	<p>IS Jakość życia</p> <p>„Biodegradowalne tworzywa sztuczne w ramach: Priorytetowe działania i technologie dla obszarów wsparcia”, RIS3 Województwo Podkarpackie, s. 44.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Branża chemiczna (6 odpowiedzi) 		<p>Nowe wskazanie dotyczące inteligentnej specjalizacji, które należy poddać dalszej ocenie.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Przemysł gumowy i chemiczny (4 odpowiedzi) 	<p>Przemysł gumowy wiąże się z inteligentną specjalizacją wiodącą motoryzacją. Przemysł gumowy jest jednak subobszarem przemysłu chemicznego, służącym głównie produkcji i eksploatacji pojazdów silnikowych.</p>	<p>Przemysł chemiczny odpowiada wyróżnionej inteligentnej specjalizacji branża chemiczna.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Farmacja i medycyna (4 odpowiedzi) 	<p>IS Jakość życia „Medycyna zapobiegawcza”. Założeniem strategii 2014-2020 było wsparcie jedynie dla wariantów medycyny zapobiegawczej.</p>	<p>Należy rozważyć szersze potraktowanie pojęcia farmacja i medycyna.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Producenci AGD 	IS Jakość życia „Wzrost przychodów z produkcji i sprzedaży energooszczędnego sprzętu AGD w klasie A”.	
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwiązania ekologiczne, rewitalizacje budynków w oparciu o najnowsze technologie, OZE (3 wskazania) 	Rozwiązania takie znajdują się w działaniu (aktywności) inteligentnej specjalizacji jakość życia: „Klimat i energia”, w ramach priorytetowych działań i technologii dla obszarów wsparcia: „Odnawialne źródła energii i technologie z nimi związane” oraz „Zrównoważone i inteligentne budownictwo (budynki, osiedla, miasta)”.	
<ul style="list-style-type: none"> • Turystyka (4 wskazania) 	Znalazła się w zapisach inteligentnej specjalizacji jakość życia, w ramach obszaru działania (aktywności) „Zrównoważona turystyka” wraz ze szczegółowym rozwinięciem poszczególnych priorytetowych działań i technologii: „turystyka poznawcza, turystyka wypoczynkowa, agroturystyka, ekoturystyka; turystyka kwalifikowana; turystyka zdrowotna; turystyka biznesowa; turystyka religijna; turystyka kulinarna; enoturystyka”.	
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca medycyna-badania naukowe w zakresie nowych biomarkerów nowotworowych, rozszerzanie zakresu badań o szerszą populację, wdrażania 	Działania te zostały uwzględnione w zapisach inteligentnej specjalizacji Jakość życia „Medycyna zapobiegawcza”, być może wymagają rozwinięcia o kwestie dotyczące biomarkerów.	

wyników badań do celów medycznych		
<ul style="list-style-type: none"> Transport ekologiczny, komfort życia 	<p>Rozwiązania takie znajdują się w działaniu (aktywności) inteligentnej specjalizacji jakość życia: „Mobilność”, w ramach priorytetowych działań i technologii dla obszaru wsparcia: „Multimodalny, zrównoważony transport”.</p> <p>W wyniku aktualizacji zapisów RIS3, poszerzeniu inteligentnych specjalizacji o motoryzację, propozycja w pełni mieści się w inteligentnej specjalizacji „Motoryzacja”.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Małe i mikroprzedsiębiorstwa 	<p>Zasadniczo cała RIS3 nakierowana jest na wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie inwestycji w nowoczesne rozwiązania technologiczne i aparaturowe oraz pracowni B+R 	<p>Propozycja mieści się w ramach zaproponowanych w zapisach RIS3 Województwa Podkarpackiego (tabela str. 43), dotyczących instrumentów wspierających o horyzontalnym i funkcjonalnym znaczeniu dla rozwoju inteligentnych specjalizacji, wymagających wsparcia.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Gospodarka żywnościowa i produkcja żywności (2 odpowiedzi) 	<p>Jest to wyraźnie zdefiniowany w RIS3 obszar działania (aktywności) inteligentnej specjalizacji Jakości życia „Zdrowie, żywność, odżywianie”, obejmujący „żywność ekologiczną, regionalną i tradycyjną;</p>	

	zdrową, zoptymalizowaną, wolną od GMO dietę”.	
<ul style="list-style-type: none"> Przemysł inżynieryjny 		Tego typu sformułowanie respondenta trudno jest zakwalifikować jako inteligentną specjalizację.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Model Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014 -2020, kreowanej zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji RIS3

Priorytet				
Rozwój inteligentny, zrównoważony i trwały, sprzyjający włączeniu społecznemu				
Inteligentne specjalizacje:				
1. LOTNICTWO I KOSMONAUTYKA specjalizacja wiodąca		2. JAKOŚĆ ŻYCIA specjalizacja wiodąca		
3. INFORMACJA I TELEKOMUNIKACJA (ICT) specjalizacja wspomagająca				
Wynikające z inteligentnych specjalizacji obszary działania (aktywności), wymagające inteligentnego wsparcia:				
MOBILNOŚĆ	KLIMAT I ENERGIA	ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA	ZDROWIE, ŻYWNOSĆ, ODŻYWIENIE	KOMUNIKACJA
Instrumenty wspierające o horyzontalnym i funkcjonalnym znaczeniu dla rozwoju inteligentnych specjalizacji, wymagające wsparcia:				
<ul style="list-style-type: none"> • Kluczowe technologie wspierające • Edukacja, nauka, infrastruktura badawcza, szkolnictwo wyższe, innowacyjny i badawczy potencjał uczelni<ul style="list-style-type: none"> • Klastry • Internacjonalizacja, współpraca regionalna i międzyregionalna<ul style="list-style-type: none"> • Innowacje społeczne i ekoinnowacje • Nowe modele finansowania rozwoju • 				
Priorytetowe działania i technologie dla obszarów wsparcia:				
Technologie i produkty przemysłu lotniczego i kosmicznego. Multimodalny, zrównoważony transport.	Odnawialne źródła energii i technologie z nimi związane. Smart grids. Zrównoważone i inteligentne budownictwo (budynki, osiedla, miasta). Biodegradowalne tworzywa sztuczne. Przemysł elektromaszynowy.	Turystyka poznawcza. Turystyka wypoczynkowa, ekoturystyka, agroturystyka. Turystyka kwalifikowana. Turystyka zdrowotna. Turystyka biznesowa. Turystyka religijna. Turystyka kulinarna. Enoturystyka.	Żywność ekologiczna, regionalna i tradycyjna. Zdrowa, zoptymalizowana, wolna od GMO dieta. Medycyna zapobiegawcza. Opieka nad ludźmi starszymi.	Szerokopasmowy Internet
Paradygmat, założenia spajające model rozwoju i gospodarki, wspierane trendy:				
ZIELONY WZROST, EKOINNOWACJE, BIOGOSPODARKA				

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), s. 43-44.

Tabela 3. Cele strategiczne, taktyczne i operacyjne Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020

Priorytet				
Rozwój inteligentny, zrównoważony i trwały, sprzyjający włączeniu społecznemu				
Cele strategiczne inteligentnych specjalizacji:				
I cel strategiczny inteligentnej specjalizacji LOTNICTWO I KOSMONAUTYKA: rozwój województwa podkarpackiego jako wiodącego centrum innowacyjnych technologii lotniczych, kosmicznych i komunikacyjnych w Polsce.	II cel strategiczny inteligentnej specjalizacji JAKOŚĆ ŻYCIA: rozwój województwa podkarpackiego jako regionu o najwyższej jakości życia. Bezpieczeństwo energetyczne. Bezpieczeństwo i suwerenność żywnościowa.	III cel strategiczny inteligentnej specjalizacji INFORMACJA I TELEKOMUNIKACJA (ICT): powszechne wykorzystanie i rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych		
Cele taktyczne obszarów działania (aktywności), wymagające inteligentnego wsparcia				
MOBILNOŚĆ 1 cel taktyczny Wzrost potencjału przemysłu lotniczego i kosmicznego, poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii i produktów. Region o pełnej dostępności komunikacyjnej.	KLIMAT I ENERGIA 2 cel taktyczny Poprawa jakości klimatu poprzez wykorzystanie eko-innowacyjnych technologii pozyskiwania i oszczędzania energii.	ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA 3 cel taktyczny Wzrost aktywności turystycznej województwa poprzez wykreowanie eko-innowacyjnych i społecznie innowacyjnych produktów turystycznych. Ochrona zasobów środowiska i bioróżnorodności.	ZDROWIE, ŻYWNOSĆ, ODŻYWIENIE 4 cel taktyczny Poprawa zdrowia mieszkańców poprzez wspieranie ekologicznego i zrównoważonego rolnictwa i przetwórstwa, wspieranie produktów regionalnych i lokalnych oraz innowacji medycznych z zakresu profilaktyki medycznej.	KOMUNIKACJA 5 cel taktyczny Upowszechnienie wykorzystania szerokopasmowego Internetu. Wzrost potencjału branży ICT.
Cele operacyjne dla wynikających z inteligentnych specjalizacji obszarów wsparcia				
Cele operacyjne Przyrost liczby i jakości technologii oraz produktów przemysłu lotniczego i kosmicznego. Przyrost liczby i jakości technologii i produktów przemysłu produkcji środków transportu. Innowacyjne rozwiązania dotyczące mobilności w miastach i na terenach wiejskich, np. napowietrzna kolej miejska.	Cele operacyjne Zwiększenie udziału energii produkowanej z OZE w całości produkcji i wykorzystania energii. Wzrost liczby budynków i innych obiektów, w których zastosowano zrównoważone i inteligentne rozwiązania technologiczne. Budownictwo pasywne, zeroenergetyczne i plusenergetyczne. Rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (smart grids). Wzrost przychodów z produkcji i sprzedaży energooszczędnego sprzętu AGD w klasie A.	Cele operacyjne Wzrost liczby zrównoważonych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Rozwój eko-innowacyjnych, profilowanych usług turystycznych. Renaturyzacja piękna krajobrazu w tym renaturyzacja rzek.	Cele operacyjne Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa. Wzrost udziału produkowanej żywności ekologicznej, regionalnej i tradycyjnej. Renaturyzacja środowiska rolniczego. Stworzenie barier wykorzystywania GMO w produkcji żywności – region wolny od GMO. Obszary wiejskie miejscem godziwej i satysfakcjonującej pracy. Zagwarantowanie godziwej starości.	Cele operacyjne Szerokopasmowy Internet w każdej firmie i w każdym gospodarstwie domowym. Wzrost ilości i jakości oferowanych produktów i usług w branży ICT.
Paradygmat, założenia spajające model rozwoju i gospodarki, wspierane trendy: ZIELONY WZROST, EKOINNOWACJE, BIOGOSPODARKA.				

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), s. 47-48.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy większość propozycji nowych inteligentnych specjalizacji zgłoszonych w trakcie realizacji badań ankietowych przez interesariuszy **została wcześniej zawarta**

w ramach opisu dotychczasowych inteligentnych specjalizacji, głównie składowych inteligentnej specjalizacji wiodącej jakość życia (tabele 2. i 3). Uzyskane wyniki pozwalają na wyciągnięcie wniosku, że albo zapisy strategii nie były szczegółowo rozpoznane przez respondentów, albo uległy zatarciu w pamięci. Propozycją autorów niniejszego raportu jest wprowadzenie do przyszłej strategii RIS 2021-2027 infografiki dla poszczególnych inteligentnych specjalizacji, jak również zamieszczenie ich na stronie www.rsi.podkarpackie.pl w widocznym miejscu. Zadaniem infografiki będzie umożliwienie przekazania osobom z nich korzystającym złożonych informacji w przystępny oraz klarowny sposób. Przykładowo inteligentna specjalizacja jakość życia zawiera kilka kluczowych obszarów, które z upływem czasu zacierają się w pamięci, jednak składowe tej inteligentnej specjalizacji stanowią o jej sile.

Powołując się natomiast na wyniki przeprowadzonej przez ekspertów analizy wniosków o dofinansowanie, które były poprawne pod względem formalnym, na potrzeby przygotowania raportu nr 2⁵ zostały wskazane obszary, w zakresie których możliwe jest poszukiwanie potencjalnych nowych obszarów wsparcia w ramach inteligentnych specjalizacji. W zestawieniu w tabeli 4 uwzględnione zostały te obszary, które występowały najczęściej. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, wśród składanych wniosków wyraźnie dominują takie, które dotyczyły rozwoju usług budowlanych (ogólnobudowlanych i specjalistycznych) oraz produkcji materiałów budowlanych. Należy też zauważyć, że obszar ten został też częściowo uwzględniony w ramach specjalizacji jakość życia, gdy w grę wchodziły projekty o charakterze proekologicznym.

Tabela 4. Rozkład liczby projektów realizowanych w ramach działania 1.4 z uwzględnieniem potencjalnych obszarów inteligentnych specjalizacji, które występowały najczęściej we wnioskach o dotację

Obszar	Liczba wniosków
usługi i materiały budowlane	283
kamieniarstwo	23
reklama	23
produkcja opakowań	20
usługi hotelarskie	18
produkcja żywności	10
usługi księgowe i doradcze dla firm	10
usługi stolarskie	9
usługi drukarskie	9
usługi fryzjerskie, kosmetyczne i medycyna estetyczna	5
gastronomia	4

Źródło: opracowanie na podstawie analizy wniosków o dofinansowanie

Uwzględniając powyższe wskazania można podjąć próbę dalszego agregowania zidentyfikowanych obszarów. Możliwe jest m.in. połączenie działalności w zakresie budownictwa oraz kamieniarstwa, gdyż najczęściej odnosiło się ono do wystroju wnętrz, podobnie jak usługi stolarskie. Przedstawiciele firm reklamowych wskazywali często na korzystanie z podobnych technologii jak

⁵ Raport nr 2, sporządzony w listopadzie 2019 r. przez L. Woźniaka, S. Dziedzic oraz D. Wyrwę na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, dotyczył badania potrzeb inwestycyjnych przedsiębiorstw w zakresie inwestycji proinnowacyjnych.

wytwórcy opakowań czy drukarze. Działalnością komplementarną wydaje się też hotelarstwo oraz gastronomia, a nawet w pewnym zakresie produkcja żywności.

Paleta obszarów, w ramach których można poszukiwać nowych inteligentnych specjalizacji wydaje się wąska. Warto jednak zauważyć, że w znacznym zakresie jest ona determinowana przez kryteria oceny wniosków. **Można wnioskować, że beneficjenci poszukiwali obszarów, które w najwyższym stopniu są zbieżne z istniejącymi inteligentnymi specjalizacjami.**

2.4. Ramowy harmonogram prac uwzględniający proces przedsiębiorczego odkrywania

Proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO) – istota tego pojęcia

„Podstawową metodą w wyborze inteligentnych specjalizacji jest proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO), który jest zalecany i oceniany przez ekspertów Komisji Europejskiej. Koncepcja inteligentnych specjalizacji opiera się więc na ich identyfikacji w procesie przedsiębiorczego odkrywania, w którym interesariusze ze świata przedsiębiorczości dokonują wyboru najbardziej istotnych domen przyszłej specjalizacji”⁶.

„Przy wyborze inteligentnej specjalizacji niezwykle ważny jest sam proces, w którym w każdym regionie wiodącą rolę powinni odegrać **kluczowi interesariusze**, a zwłaszcza przedsiębiorcy zajmujący się innowacjami. Istotna w procesie jest także strategiczna współpraca transgraniczna i międzyregionalna, która pozwala zmaksymalizować potencjał i różnorodność działań”⁷.

Zgodnie z realizowaniem założeń koncepcji poczwórnej helisy proces przedsiębiorczego odkrywania zarówno na etapie projektowania strategii RIS 2021-2027, jak również późniejszego jej implementowania, będzie realizowany przy zaangażowaniu kluczowych interesariuszy tj. przedstawicieli świata biznesu, nauki, samorządu regionalnego oraz społeczeństwa.

W zamieszczonym harmonogramie na każdym etapie realizacji prac realizowany będzie proces przedsiębiorczego odkrywania, w związku z potrzebą angażowania kluczowych interesariuszy regionalnego systemu innowacji, tj. przedstawicieli świata biznesu, nauki, samorządu regionalnego oraz społeczeństwa.

---

⁶ R. Boschma, *Constructing regional advantage and smart specialisation. Comparison of two European policy concepts*, Scienze Regionali. Italian Journal of Regional Science 2014, vol. 13, no. 1, p. 51, cyt. za: S. Dziedzic, *Ekoinnowacje w regionalnych strategiach innowacji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2018, s. 125.

⁷ *Przewodnik strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012, s. 11-12, cyt. za: S. Dziedzic, *Ekoinnowacje w regionalnych strategiach innowacji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2018, s. 126.

Lp.	PRACE	WYKONAWCA	2020												2021					
1	2	3	4																	
MIESIĄCE			I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
ETAPY			I	II							III			IV					V	
I. PRACE ORGANIZACYJNO-PRAWNE																				
1.1.	Powołanie Zespołu ds. strategii RIS 2021-2027	Zarząd Województwa																		
1.2.	Przedstawienie do publicznej wiadomości informacji o pracach nad strategią	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027																		
II. PRACE MERYTORYCZNE PROCESU SPORZĄDZANIA STRATEGII RIS 2021-2027																				
2.1.	Wykonanie pogłębionych badań w województwie podkarpackim obejmujące wybrane kryteria warunku podstawowego dla Celu Polityki 1	Wykonawca zewnętrzny																		
2.2.	Analiza potrzeb innowacyjnych interesariuszy w ramach regionalnego systemu innowacji w zakresie innowacji	Wykonawca zewnętrzny																		
2.3.	Wykonanie analizy strategicznej do strategii RIS 2021-2027	Wykonawca zewnętrzny																		
2.4.	Wykonanie diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju na potrzeby foresight'u regionalno-technologicznego	Wykonawca zewnętrzny																		
2.5.	Zaprezentowanie wstępnej diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju oraz wstępnej wersji wizji, misji, inteligentnych specjalizacji, celów i priorytetów strategii RIS 2021-2027	Wykonawca zewnętrzny																		
2.6.	Zaprezentowanie rezultatów wstępnej diagnozy na potrzeby foresight'u regionalno-technologicznego oraz wstępnej wersji wyłonionych kluczowych technologii wspomagających	Wykonawca zewnętrzny																		
2.7.	Przygotowanie wstępnej wersji całego dokumentu strategii RIS 2021-2027 obejmujące wyniki badań foresight (z uwzględnieniem uwag ze strony Zespołu ds. strategii RIS 2021-2027) - projekt strategii do	Wykonawca zewnętrzny																		
2.8.	Przeprowadzenie konsultacji społecznych w oparciu o projekt strategii RIS 2021-2027	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027																		
III. PROCES SPORZĄDZANIA OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – STRATEGIA RIS 2021-2027																				
3.1.	Wprowadzenie uwag i wniosków z konsultacji społecznych do strategii	Wykonawca zewnętrzny																		
3.2.	Dokonanie uzupełnień, aneksów i stosownych opisów wyjaśniających	Wykonawca zewnętrzny																		
3.3.	Sporządzenie wersji końcowej strategii	Wykonawca zewnętrzny																		
3.4.	Akceptacja wersji końcowej strategii RIS 2021-2027 przez Zarząd Województwa	Zarząd Województwa																		
3.5.	Uchwalenie strategii RIS 2021-2027	Sejmik Województwa Podkarpackiego																		
3.6.	Skład i druk strategii RIS 2021-2027	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027																		
IV. PRACE MERYTORYCZNE PROCESU SPORZĄDZANIA PLANÓW OPERACYJNYCH INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI																				
4.1.	Przygotowanie wstępnej wersji poszczególnych planów operacyjnych	Wykonawca zewnętrzny																		
4.2.	Przeprowadzenie wstępnej weryfikacji przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027 opracowanych planów operacyjnych	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027																		
4.3.	Prezentacja wstępnej wersji poszczególnych planów operacyjnych na spotkaniach poszczególnych paneli inteligentnych specjalizacji	Wykonawca zewnętrzny																		
V. PROCES SPORZĄDZANIA OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTÓW – PLANÓW OPERACYJNYCH INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI																				
5.1.	Wprowadzenie uwag i wniosków z weryfikacji dokonanej przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027, jak również uwag zgłoszonych przez członków paneli inteligentnych specjalizacji	Wykonawca zewnętrzny																		
5.2.	Sporządzenie wersji końcowej planów operacyjnych	Wykonawca zewnętrzny																		
5.3.	Akceptacja wersji końcowej planów operacyjnych przez Zespół ds. strategii RIS 2021-2027	Zespół ds. strategii RIS 2021-2027																		

Część III. Literatura uwzględniona na etapie opracowywania raportu, jak również do wykorzystania na etapie opracowywania RIS 2021-2027

Opracowania naukowe ekspertów uwzględnione w przygotowanym raporcie:

1. Dziędzic S., Woźniak L., Chrzanowski M., *Inteligentna specjalizacja jako droga do zrównoważonego rozwoju*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, z.377, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2015.
2. Dziędzic S., Woźniak L., Czerepiuk P., *Proces przedsiębiorczego odkrywania jako metoda strategicznego planowania i implementacji inteligentnych specjalizacji regionu*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, z. 444, Wrocław 2016.
3. Dziędzic S., Woźniak L., *Ekoinnowacje jako priorytetowy kierunek RSI woj. podkarpackiego*, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2013.
4. Dziędzic S., Woźniak L., *Proces przedsiębiorczego odkrywania jako kluczowa metoda kreowania regionalnych strategii innowacji (RIS3)*, *Marketing i Rynek*,9 (CD), 2015.
5. Dziędzic S., *Aspekty środowiskowe w krajowych inteligentnych specjalizacjach w obszarze "Biogospodarka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa"*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 491, 2017.
6. Dziędzic S., *Ekoinnowacje jako kluczowy element strategii inteligentnej specjalizacji [w:] Ekoinnowacje w Polsce*, (pod red.) Woźniak L., Kanabrocka A, Hejduk M., Centrum Kongresowe Targów Kielce, Kielce 2013.
7. Dziędzic S., *Ekoinnowacje w regionalnych strategiach innowacji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2018.
8. Dziędzic S., *Inteligentna specjalizacja w kreowaniu gospodarki opartej na mądrości*, *Journal of Management and Finance*, Vol. 15, No. 2, Part 1.
9. Dziędzic S., *Koncepcje Quintuple Helix oraz Smart Specialisation w kreowaniu regionalnego systemu ekoinnowacji. Studium przypadku*, Studia KPZK.
10. Dziędzic S., *Nowe podejście do tworzenia krajowych i regionalnych strategii innowacji – koncepcja inteligentnej specjalizacji (RIS3)*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, z. 366, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2014.
11. Dziędzic S., Woźniak L., *Mądre specjalizacje (smart specialisations) oraz kluczowe technologie wspierające (key enabling technologies) w rozwoju regionu – od wyboru do realizacji; od teorii do praktyki w województwie podkarpackim*, Monografia naukowa, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2013.
12. *Nowoczesne koncepcje zarządzania wspomagające ekoinnowacje*, Dziędzic S., Woźniak L., Ostasz G., Badora A. (red. naukowa), Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2019.
13. Sołtysiak M., Wyrwa D., *Dilemmas of the Creation of Innovation Policy in Member States*, Publishing House of Rzeszow University of Technology, 77, 2018.
14. Sołtysiak M., Wyrwa D., *Struktury wdrażania regionalnych strategii innowacji w Polsce*, *Przegląd Nauk Ekonomicznych*, (27), 2017.
15. Woźniak L., Dziędzic S., Chrzanowski M., *Ekoinnowacje jako element nowego paradygmatu w europejskich i regionalnych dokumentach strategicznych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu,366, 2014.
16. Wyrwa D., *Evaluation of the efficiency of the European Union's innovative policy*. Aktual'ni Problemy Ekonomiki= Actual Problems in Economics, (187), 19, 2017.

17. Wyrwa D., *Innowacje w konkurencyjnych strategiach przedsiębiorstw z województwa podkarpackiego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, (366), 2014.
18. Wyrwa D., *Innowacyjność przedsiębiorstw sektora przetwórstwa przemysłowego w województwie podkarpackim*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska, (73), 2014.
19. Wyrwa D., *Ocena polityki innowacyjnej Unii Europejskiej w kontekście regionalnym–problemy metodologiczne*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska 2017.
20. Wyrwa D., *Wsparcie finansowe inteligentnych specjalizacji regionalnych w ramach regionalnych programów operacyjnych*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska 2016.
21. Wyrwa D., *Wyniki działalności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw i ich konkurencyjność*. Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska 2015.
22. Wyrwa D., *Zarządzanie innowacyjnym projektem współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, 17(2.1), 2016.

Pozostałe opracowania

23. Asheim B. T., *Smart specialisation, innovation policy and regional innovation systems: What about new path development in less innovative regions?*, *Innovation*, 32(1), 2019.
24. Baier E., Kroll H., Zenker A., *Templates of smart specialisation. Experiences of place-based regional development strategies in Germany and Austria*, Working Papers Firms and Region, no. R5/2013.
25. Balland P., Boschma R., Crespo J., Rigby D. L., *Smart specialization policy in the european union: Relatedness, knowledge complexity and regional diversification*, *Regional Studies*, 53(9), 2019.
26. Banski J., Mazurek D., *Smart specialisation and the internal potential of regions in Poland*, *Folia Geographica*, 60(1), 2018.
27. Bellini N., Grillo F., Lazzeri G., Pasquinelli C., *Tourism and regional economic resilience from a policy perspective: Lessons from smart specialization strategies in Europe*, *European Planning Studies*, 25(1), 2017.
28. Benner M., *From clusters to smart specialization: Tourism in institution-sensitive regional development policies*, *Economies*, 5(3), 2017.
29. Benner M., *Smart specialization and institutional context: The role of institutional discovery, change and leapfrogging*, *European Planning Studies*, 27(9), 2019.
30. Bevilacqua C., Anversa I. G., Cantafio G., Pizzimenti P., *Local clusters as "building blocks" for smart specialization strategies: A dynamic SWOT analysis application in the case of san diego (US)*, *Sustainability (Switzerland)*, 11(19), 2019.
31. Biały W., Hąbek P., *Rozwój potencjału B+ R przedsiębiorstw z wykorzystaniem środków UE, sposobem na wsparcie inteligentnych specjalizacji*, *Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji*, 6, 2017.
32. Biały W., Žarnovský J., *Acquiring EU funds for the development of research potential of enterprises as a method for developing smart specialisations*, *Acta Technologica Agriculturae*, 20(2), 2017.
33. Boden M., dos Santos P., Haegeman K., Marinelli E., Valero S., *Implementing RIS3 in the Region of Eastern Macedonia and Thrace. Towards a RIS3 tool box*, no. JRC101739, Directorate Growth & Innovation and JRC-Seville, Joint Research Centre, 2016.
34. Boronowsky M., Mitasiunaite-Besson I., Mitasiunas A., Wewetzer D., Woronowicz T., *Enterprise SPICE Extension for Smart Specialization Based Regional Innovation Strategy*, In *International Conference on Software Process Improvement and Capability Determination*, 2017.
35. Borseková K., Vaňová A., Vitálišová K., *Smart specialization for smart spatial development: Innovative strategies for building competitive advantages in tourism in slovakia*, *Socio-Economic Planning Sciences*, 58, 2017.

36. Bosch A., Vonortas N., *Smart specialization as a tool to foster innovation in emerging economies: Lessons from Brazil*, Foresight and STI Governance, 13(1), 2019.
37. Boschma R., *Constructing regional advantage and smart specialisation. Comparison of two European policy concepts*, Scienze Regionali. Italian Journal of Regional Science 2014, vol. 13, no. 1.
38. Brzóska J., *Rola inteligentnych specjalizacji w projektowaniu i we wdrażaniu regionalnej strategii innowacji województwa śląskiego*, Management Sciences, Nauki o Zarządzaniu 2016, nr 1 (26).
39. Caragliu A., Del Bo C., *Much ado about something? an appraisal of the relationship between smart city and smart specialisation policies*, Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie, 109(1), 2018.
40. Chrysomallidis C., Tsakanikas A., *The implementation of smart specialization strategy in greece: Re-balancing governance between the central state and the regions*, Regional Science Policy and Practice, 9(3), 2017.
41. Cooke P., *Four minutes to four years. The advantage of recombinant over specialized innovation – RIS3 versus 'smartspec*, European Planning Studies 2016, no. 24(8).
42. Cooke P., *Towards DUI regional innovation systems*, 2016, <http://econ.geo.uu.nl/peeg/peeg1321.pdf> (dostęp: 10.11.2019).
43. Correa P.G., Güçeri I., *Research and innovation for smart specialization strategy*, Oxford University Centre for Business Taxation, 2016.
44. D'Adda D., Guzzini E., Iacobucci D., Palloni R., *Is smart specialisation strategy coherent with regional innovative capabilities?*, Regional Studies, 53(7), 2019.
45. del Castillo Hermosa J., Elorduy J.P., Barroeta Eguías B., *Smart specialization and entrepreneurial discovery. Theory and reality*, Revista Portuguesa de Estudos Regionais 2015, no. 39.
46. del Castillo J., Barroeta B., Paton J., *Converting smart specialisation into a regional strategy*, INFYDE Working Paper Year 2011, vol. 2, no. 1.
47. del Castillo J., Paton J., Barroeta B., *Territorial governance in the context of RIS3 smart specialisation strategy*, <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa14/e140826aFinal00393.pdf> (dostęp: 10.11.2019).
48. Del Vecchio P., Passiante G., *Is tourism a driver for smart specialization? evidence from apulia, an italian region with a tourism vocation*, Journal of Destination Marketing and Management, 6(3), 2017.
49. Domański B., *Dylematy polityki rozwoju polskich regionów*, [w:] *Transformacja sceny europejskiej i globalnej XXI wieku. Strategie dla Polski*, A. Kukliński, J. Woźniak (red.), Biblioteka Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju, t. V, Kraków 2012.
50. Dosso M., Lebert D. *The centrality of regions in corporate knowledge flows and the implications for smart specialisation strategies*, Regional Studies, 2019.
51. Dziembała M., *Wspieranie innowacyjności regionów w Unii Europejskiej poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji na przykładzie województwa śląskiego*, *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 6(1 Unia Europejska w obliczu strategicznych wyzwań społeczno-gospodarczych), 2018.
52. Dziembała M., *Wspieranie inteligentnych specjalizacji regionów w Unii Europejskiej w warunkach globalizacji*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 2015, nr 380.
53. Dziemianowicz W., Bil M., *Strategie powiatowe w kontekście inteligentnych specjalizacji województw*, Prace i Studia Geograficzne, 62(1), 2017.
54. Esposto A. S., Abbott M., Julianio P., *Growing regions through smart specialisation: A methodology for modelling the economic impact of a food processing hub in Australia*, Economic Papers, 38(2), 2019.
55. Feder C., *Smart specialization strategy and directed technological change*, Economics Bulletin, 38(3), 2018.

56. Fellnhofer K., *Facilitating entrepreneurial discovery in smart specialisation via stakeholder participation within online mechanisms for knowledge-based policy advice*, Cogent Business and Management, 4(1), 2017.
57. Fellnhofer K., *Visualised bibliometric mapping on smart specialisation: A co-citation analysis*, International Journal of Knowledge-Based Development, 9(1), 2018.
58. Fernandes R., Gama R., Barros C., *Creative activities, smart specialization, and opportunities for small urban areas: The Estarreja's carnival case*, Urbe, 10, 2018.
59. Foray D., *In response to 'Six critical questions about smart specialisation'*, European Planning Studies, 27(10), 2019.
60. Foray D., David P.A., Hall B., *Smart specialisation. From academic idea to political instruments, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation*, Management of Technology and Entrepreneurship Institute, Working Paper 2011, no. 001.
61. Foray D., David P.A., Hall B., *Smart specialisation. The concept*, Knowledge Economists Policy Brief June 2009, no. 9, http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf (dostęp: 10.11.2019).
62. Foray D., *Economic fundamentals of smart specialisation*, Ekonomiaz 2013, no. 83 (2), cyt. za: D. Czyżewska, A. Golejewska, *Doświadczenia wybranych polskich regionów w rozpoznaniu i wdrażaniu inteligentnych specjalizacji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 37, t. 2, Gospodarka regionalna i międzynarodowa 2014.
63. Foray D., Goenaga X., *The goals of smart specialisation*, JRC Scientific and Policy Reports, S3 Policy Brief Series 2013, no. 1.
64. Foray D., Hall B.H., Mairesse J., *Pitfalls in estimating the returns to corporate R&D using accounting data*, College of Management of Technology, 2007, <http://cdm-it.epfl.ch/repec/pdf/cemi-workingpaper-2007-003.pdf> (dostęp: 10.11.2019).
65. Foray D., *Smart specialisation strategies and industrial modernisation in european regions-theory and practice*, Cambridge Journal of Economics, 42(6), 2018.
66. Foray D., *Smart specialisation: from academic idea to political instrument, the surprising destiny of a concept and the difficulties involved in its implementation*, Integration Process in the New Regional and Global Settings, 2011.
67. Foray D., *Smart specialization strategies as a case of mission-oriented policy-a case study on the emergence of new policy practices*, Industrial and Corporate Change, 27(5), 2018.
68. Foray D., *The economic fundamentals of smart specialisation*, Ekonomiaz 2013, no. 83 (2), <http://www.euskadi.eus/web01-a2ogaeko/es/k86aEkonomiazWar/ekonomiaz/downloadPDF?R01HNoPortal=true&idpubl=79&registro=1265> (dostęp: 10.11.2019).
69. Foray D., Van Ark B., *Smart specialisation in a truly integrated research area is the key to attracting more R&D to Europe*, Knowledge Economists Policy Brief 2007, no. 1, http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/policy_brief1.pdf (dostęp: 10.11.2019).
70. Georghiou L., Harper J. C., Keenan M., Miles I., Popper R., *The handbook of technology foresight. Concepts and practice*, Edward Elgar Publishing, Massachusetts 2008.
71. Gianelle C., Guzzo F., Mieszkowski K., *Smart specialisation: What gets lost in translation from concept to practice?*, Regional Studies, 2019.
72. Gianelle C., Kyriakou D., Cohen C., Przeor M., *Implementing smart specialisation strategies. A handbook*, European Commission 2016.
73. Godlewska S., *Strategie na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) – instrument realizacji polityki rozwoju vs. warunek pozyskiwania funduszy unijnych*, Przegląd Europejski 2013, nr 4(30).
74. Gonzalez A. V., Mack E. A., Flores M., *Industrial complexes in mexico: Implications for regional industrial policy based on related variety and smart specialization*, Regional Studies, 51(4), 2017.
75. González-López M., Guntín-Araújo X., *Evolution of the galician innovación policy: From zero to smart specialization*, Revista Galega De Economía, 28(2), 2019.

76. Grądział A., *Strategia inteligentnej specjalizacji stymulatorem rozwoju gospodarczego regionów*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 37, t. 2, Gospodarka regionalna i międzynarodowa, 2014.
77. Grillitsch M., *Institutions, smart specialisation dynamics and policy*, Environment and Planning C, Government and Policy 2016, vol. 34.
78. Gryszel P., *'Inteligentna' specjalizacja a konkurencyjność regionów turystycznych*, Folia Turistica, 42, 2017.
79. Hassink R., Gong H., *Six critical questions about smart specialization*, European Planning Studies, 27(10), 2019.
80. Hilarowicz A., *Inteligentne specjalizacje – problematyka przywództwa*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska, 2017.
81. Jakubowski E., *Obszary inteligentnych specjalizacji jako potencjał dla rozwoju województwa lubuskiego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, seria Administracja i Zarządzanie, 41(114), 2017.
82. Kaleta A., *Jeszcze raz o elastyczności zarządzania strategicznego*, Prace Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości, nr 32 (2), 2015.
83. Kaleta A., *Zarządzanie strategiczne jako proces. Studium przypadków*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 52, 2009.
84. Kardas M., *Określanie priorytetów w polityce naukowej i technologicznej a strategia inteligentnej specjalizacji*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Naukowego w Katowicach, nr 272, Ekonomia, 2016 nr 5.
85. Kempton L., *Delivering smart specialisation in peripheral regions. The role of universities*, http://www.uis.no/getfile.php/Conferences/RIP2014/Publish_RIP2014%20ID1441%20Kempton.pdf (dostęp: 10.11.2019).
86. Kidyba M., Makowski Ł., *Kształtowanie polityki innowacyjnej w Unii Europejskiej a inteligentne specjalizacje*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, 19(4, cz. 3 Innowacyjność w polityce regionalnej, przedsiębiorstwie i w procesach transferu wiedzy), 2018.
87. Kochmańska A., *Instrumenty sprzyjające efektywnemu realizowaniu założeń inteligentnych specjalizacji w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska, 2017.
88. Kochmańska M., *Regionalne strategie innowacyjne środkiem rozwoju przedsiębiorczości (na przykładzie województwa małopolskiego)*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie 2007, nr 2.
89. Konstantynova A., *Cluster policy change and evolution: Facilitating regional smart specialisation and economic development*, International Journal of Globalisation and Small Business, 10(2), 2019.
90. Koprivsek M. V., *Regional policy in the eastern Slovenia cohesion region-innovative open technologies (smart specialization)*, Podravina, 16(31), 2017.
91. Kotnik P., Petrin T., *Implementing a smart specialisation strategy: An evidence-based approach*, International Review of Administrative Sciences, 83(1), 2017.
92. *Krajowy Program Reform. EUROPA 2020. Aktualizacja 2019/2020*, Rzeczpospolita Polska.
93. Krammer S. M. S., *Science, technology, and innovation for economic competitiveness: The role of smart specialization in less-developed countries*, Technological Forecasting and Social Change, 123, 2017.
94. Kroll H., *Eye to eye with the innovation paradox: Why smart specialization is no simple solution to policy design*, European Planning Studies, 27(5), 2019.
95. Kudęłko J., *Koncepcja inteligentnej specjalizacji na przykładzie regionu podkarpackiego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, (475), 2017.
96. Lepore D., Spigarelli F., *Collaborative governance in the smart specialization strategies of the Italian regions*, Industria, 40(1), 2019.

97. Li J., Li L., Wang H., Ferentinos K. P., Li M., Sigrimis N., *Proactive energy management of solar greenhouses with risk assessment to enhance smart specialisation in china*, Biosystems Engineering, 158, 2017.
98. Lopes J., Farinha L., Ferreira J. J. M., *Reflecting on the innovative performances of european regions in the age of smart specialisation*, Global Business and Economics Review, 21(5), 2019.
99. Lopes J., Farinha L., Ferreira J. J., Silveira P., *Smart specialization policies: Innovative performance models from european regions*, European Planning Studies, 26(11), 2018.
100. Lopes J., Ferreira J. J., Farinha L., *Innovation strategies for smart specialisation (RIS3): Past, present and future research*, Growth and Change, 50(1), 2019.
101. Lundström N., Mäenpää A., *Wicked game of smart specialization: A player's handbook*, European Planning Studies, 25(8), 2017.
102. Mäenpää A., Teräs J., *In search of domains in smart specialisation: Case study of three nordic regions*, European Journal of Spatial Development, (68), 2018.
103. Marinelli E., Guzzo F., Gianelle C., *Building smart specialisation strategies monitoring systems: Evidence from the EU*, Industria, 40(1), 2019.
104. McCann P., Ortega-Argilés R., *Smart specialisation, regional growth and applications to EU cohesion policy*, Economic Geography Working Paper 2011. Faculty of Spatial Sciences, University Of Groningen, 2011, https://danube-inco.net/object/document/1517/attach/s3_mccann_ortega.pdf (dostęp: 10.11.2019).
105. Michalak D., *Problematyka zmian klimatu w regionalnych strategiach innowacji (RSI)*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika Śląska, 2017.
106. Midtkandal I., Rakhmatullin R., *The S3 Platform peer review methodology*, IRC Technical Reports 2014, no. 02.
107. Miłek D., *Specjalizacje regionalne a Strategia Europa 2020*, Zarządzanie i Finanse 2013, r. 11, nr 1, cz. 2.
108. Ministerstwo Rozwoju, *Krajowe inteligentne specjalizacje*, <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/wsparcie-przedsiębiorczosci/innowacyjnosc/krajowe-inteligentne-specjalizacje/> (dostęp: 10.11.2019).
109. Montresor S., Quatraro F., *Green technologies and smart specialisation strategies: A european patent-based analysis of the intertwining of technological relatedness and key enabling technologies*, Regional Studies, 2019.
110. Moodysson J., Trippel M., Zukauskaitė E., *Policy learning and smart specialization: Balancing policy change and continuity for new regional industrial paths*, Science and Public Policy, 44(3), 2017.
111. Morgan K., *Nurturing novelty: Regional innovation policy in the age of smart specialisation*, Environment and Planning C: Politics and Space, 35(4), 2017.
112. Murzyn D., *Rozwój przemysłu poprzez inteligentne specjalizacje i instrumenty polityki regionalnej UE w województwie małopolskim*, Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society, 33(1), 2019.
113. Nauwelaers C., Forte I.P., Midtkandal I., *RIS3 implementation and policy mixes*, JRC Technical Report, S3 Policy Brief Series 2014, no. 10.
114. Nazarko Ł., *Inteligentne specjalizacje polskich regionów – przyczynek do ewaluacji*, [w:] Piekutowska A., Rollnik-Sadowska E. (red.), *Wybrane problemy zarządzania rozwojem regionalnym*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie 2014, t. XV, z. 8, cz. 1.
115. Nazarko Ł., *Inteligentne specjalizacje—w kierunku dynamicznego podejścia prospektywnego*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, 19(3.1), 2018.
116. Nazarko Ł., *Polityka innowacyjna – inteligentny interwencjonizm?*, Optimum, Studia Ekonomiczne 2015.
117. Nilsson P., *Empirical assessment of the smart specialization concept on firm performance in european urban and rural regions*, Review of Regional Studies, 47(2), 2017.
118. Nowak P., *Inteligentne specjalizacje regionów – moda czy konieczność?*, Economic and Regional Studies 2015, vol. 7, nr 1.

119. Nowak P.A., *Smart specializations of the regions-fashion or necessity? Inteligentne specjalizacje regionów – moda czy konieczność?*, Economic and Regional Studies, Studia Ekonomiczne i Regionalne, vol. 7, nr 1, 2014.
120. Nowakowska A., *Ewolucja regionalnej polityki innowacyjnej – od regionalnych systemów innowacji do inteligentnych specjalizacji*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, 19(4.3), 2018.
121. Okoń-Horodyńska E., *Małopolska Regionalna Strategia Innowacji, Kolejne wyciskanie „brukselki” czy szansa na ambitną politykę rozwoju?*, Małopolskie Studia Regionalne 2012.
122. Okoń-Horodyńska E., *Możliwości wykorzystania polityki innowacyjnej państwa do wzmocnienia konkurencyjności regionów w Polsce*, Uniwersytet Warszawski, Ekonomia 2001, nr 4.
123. Okoń-Horodyńska E., *Polityka innowacji w UE. Przerost formy nad treścią*, IX Kongres Ekonomistów Polskich, <http://www.pte.pl/kongres/referaty/Okoń-Horodyńska%20Ewa/Okoń-Horodyńska%20Ewa%20-%20POLITYKA%20INNOWACJI%20W%20UE%20-%20PRZEROST%20FORMY%20NAD%20TREŚCIĄ.pdf> (dostęp: 10.11.2019).
124. Olechnicka A., *Potencjał nauki a innowacyjność regionów*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012.
125. Osika G., *Analiza design user experience w kontekście inteligentnych specjalizacji*, Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie, Politechnika, 2017.
126. Piasecki B., *FOR-RSI BLUEPRINT. Doświadczenia i wskazówki dotyczące wprowadzania regionalnych projektów foresight w aspekcie projektów RIS/RITTS*, [w:] *Regionalna strategia innowacji – foresight regionalny*, Instytut Badań nad Przedsiębiorczością i Rozwojem Ekonomicznym przy Społecznej Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania, Prace Instytutu nr 1, Łódź 2004.
127. Piirainen K. A., Tanner A. N., Alkærsg L., *Regional foresight and dynamics of smart specialization: A typology of regional diversification patterns*, Technological Forecasting and Social Change, 115, 2017.
128. Pilarska C., *Koncepcja smart specialisation w polityce ekonomicznej Unii Europejskiej*, Studia Europejskie, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego 2014, nr 4.
129. Pinto H., Nogueira C., Laranja M., Edwards J., *The tropicalisation of smart specialisation: Initial considerations and innovation systemic failures for the development of a strategy in pernambuco (brazil)*, Revista Portuguesa De Estudos Regionais, (50), 2019.
130. Polido A., Pires S. M., Rodrigues C., Teles F., *Sustainable development discourse in smart specialization strategies*, Journal of Cleaner Production, 240, 2019.
131. Polishchuk Y., Ivashchenko A., Britchenko I., Machashchik P., Shkarlet S., *European smart specialization for ukrainian regional development: Path from creation to implementation*, Problems and Perspectives in Management, 17(2), 2019.
132. Pomares E., *Alternative learning frameworks: Workplace innovation programmes and smart specialisation policies in the basque country*, International Journal of Action Research, 14(2-3), 2019.
133. Popa F., *Smart specialization, element of regional development*, Studies and Scientific Researches. Economics Edition 2016.
134. *Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012.
135. Pudzis E., Adlers A., Pukite I., Geipele S., Zeltins N., *Identification of maritime technology development mechanisms in the context of latvian smart specialisation and blue growth*, Latvian Journal of Physics and Technical Sciences, 55(4), 2018.
136. Pugh R., *Questioning the implementation of smart specialisation: Regional innovation policy and semi-autonomous regions*, Environment and Planning C: Politics and Space, 36(3), 2018.
137. Radosevic S., Ciampi Stancova K., *External dimensions of smart specialisation. Opportunities and challenges for trans-regional and transnational collaboration in the EU-13*, European Commission, 2015.
138. Radosevic S., Ciampi Stancova K., *Internationalising smart specialisation: Assessment and issues in the case of EU new member states*, Journal of the Knowledge Economy, 9(1), 2018.

139. Radzyner A., Hamza Ch., *Raport: Ocena ekspercka sytuacji i perspektyw województwa podkarpackiego w Polsce w związku z opracowywaniem RSI*, Metis.
140. Ranga M., *Smart specialization as a strategy to develop early-stage regional innovation systems*, European Planning Studies, 26(11), 2018.
141. Ratten V., Pellegrini M. M., *Female transnational entrepreneurship and smart specialization policy*, Journal of Small Business and Entrepreneurship, 2019.
142. Rehfeld D., Terstriep J., *Regional governance in north rhine-Westphalia—lessons for smart specialisation strategies?*, Innovation, 32(1), 2019.
143. Rinaldi C., Cavicchi A., Spigarelli F., Lacchè L., Rubens A., *Universities and smart specialisation strategy: From third mission to sustainable development co-creation*, International Journal of Sustainability in Higher Education, 19(1), 2018.
144. Rogut A., *Smart specialisation. Towards a new generation of regional innovation strategies*, New Trends and Challenges in Innovative Entrepreneurship, no. 277, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica 2013.
145. Romanowska E., Firgolska A., Hrudeń J., *Strategia Inteligentnej Specjalizacji w kontekście wybranych regionów Polski*, 2017.
146. Rusko R., *The european union's smart specialisation launch and brand slogan management*, International Journal of Public Policy, 14(5-6), 2018.
147. Ryszko A., *The role of regional smart specialisations in fostering eco-innovation-driven development in Poland*, 16th International Multidisciplinary Scientific GeoConference. SGEM 2016, Albena, Bulgaria 30 June–6 July, 2016. Conference proceedings. Book 5, Ecology, Economics, Education and Legislation, vol. 1, *Ecology and environmental protection environmental legislation, multilateral relations and funding opportunities*.
148. Saha N., Sáha T., Sáha P., *Cluster strategies and smart specialisation strategy: Do they really leverage on knowledge and innovation-driven territorial growth?*, Technology Analysis and Strategic Management, 30(11), 2018.
149. Santoalha A., *Technological diversification and smart specialisation: The role of cooperation*, Regional Studies, 53(9), 2019.
150. Serbanica C., Constantin D., *Sustainable cities in central and eastern european countries. Moving towards smart specialization*, Habitat International, 68, 2017.
151. Šipilova V., Ostrovska I., Jermolajeva E., Aleksejeva L., Olehnovičs D., *Evaluation of sustainable development in rural territories in latgale region (Latvia) by using the conception of smart specialization*, Journal of Teacher Education for Sustainability, 19(1), 2017.
152. Sörvik J., Teräs J., Dubois A., Pertoldi M., *Smart specialisation in sparsely populated areas: Challenges, opportunities and new openings*, Regional Studies, 53(7), 2019.
153. Sotarauta M., *Smart specialization and place leadership: Dreaming about shared visions, falling into policy traps?*, Regional Studies, Regional Science, 5(1), 2018.
154. Steen M., Faller F., Fyhn Ullern E., *Fostering renewable energy with smart specialisation? Insights into european innovation policy*, Norsk Geografisk Tidsskrift, 73(1), 2019.
155. Sztando A., *Model systemu wdrażania regionalnej strategii innowacji*, Studia Ekonomiczne/Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach 2011, nr 79.
156. Sztando A., *Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu 2012, nr 244.
157. Szymański A., *Inteligentne specjalizacje jako instrument budowania przewagi konkurencyjnej regionu*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie, (33), 2019.
158. Świadek A., *Doświadczenia w budowaniu regionalnej strategii innowacji w krajach UE*, [w:] *Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji*, W. Janasz (red.), Difin, Warszawa 2004, cyt. za: A.H. Jasiński, *Innowacje i transfer techniki w procesie transformacji*, Difin, Warszawa 2006.
159. Świadek A., M. Tomaszewski, *Endogeniczny i egzogeniczny rozwój innowacji w regionalnych systemach przemysłowych Polski – studia przypadków*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług 2012, no. 91.

160. Therborn G., *Nierówność, która zabija. Jak globalny wzrost nierówności niszczy życie milionów i jak z tym walczyć?*, Warszawa 2015, cyt. za: M. Burchard-Dziubińska, *Polityka inteligentnego i trwałego rozwoju*, Ekonomia i Środowisko, 2016.
161. Trippi M., Zukauskaitė E., Healy A., *Shaping smart specialization: The role of place-specific factors in advanced, intermediate and less-developed European regions*, Regional Studies, 2019.
162. Uyarra E., Marzocchi C., Sorvik J., *How outward looking is smart specialisation? rationales, drivers and barriers*, European Planning Studies, 26(12), 2018.
163. Vallance P., Blažek J., Edwards J., Květoň V., *Smart specialisation in regions with less-developed research and innovation systems: A changing role for universities?*, Environment and Planning C: Politics and Space, 36(2), 2018.
164. Virkkala S., Mäenpää A., Mariussen Å., *A connectivity model as a potential tool for smart specialization strategies*, European Planning Studies, 25(4), 2017.
165. Vlčková J., Kaspříková N., Vlčková M., *Technological relatedness, knowledge space and smart specialisation: The case of Germany*, Moravian Geographical Reports, 26(2), 2018.
166. Weidenfeld A., *Tourism diversification and its implications for smart specialisation*, Sustainability (Switzerland), 10(2), 2018.
167. Wiatrak A. P., *Istota i cele krajowych i regionalnych inteligentnych specjalizacji w sektorze rolnym*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, 19(5), 2017.
168. Wink R., *Regional economic resilience. European experiences and policy issues*, Raumforschung und Raumordnung 2014, no. 72 (2).
169. Wintjes R., Hollanders H., *Innovation pathways and policy challenges at the regional level: smart specialization*, 2011.
170. Woronowicz T., Boronowsky M., Wewetzer D., Mitasiunas A., Seidel K., Cotera I. R., *Towards a Capability Maturity Model for Regional Innovation Strategies*, In BIR Workshops, 2016.
171. Woronowicz T., Boronowsky M., Wewetzer D., Mitasiunas A., Seidel K., Cotera I. R., *Towards a regional innovation strategies modelling*. Procedia Computer Science, 104, 2017.
172. Woźniak J., *Rola kapitału społecznego klastrów prowadzących działalność w zakresie inteligentnych specjalizacji województwa podkarpackiego*, 2019.
173. Woźniak L., Wyrwa D., Dziedzic S. i in., *Raport z badań. Identyfikacja kluczowych branż województwa podkarpackiego. „Raport kluczowych branż regionu podkarpackiego”*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej 2007.
174. Woźniak L., Ziółkowski B., Dziedzic S. i in., *Raport końcowy z badań foresight. Priorytetowe technologie dla zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2008.
175. Wójcicki J.M., Ładyżyński P. (red.), *System monitorowania i scenariusze rozwoju technologii medycznych w Polsce*, Konsorcjum ROTMED, Warszawa 2008.
176. Zielińska-Szczepkowska J., Sawulska-Kamińska D., *Turystyka w inteligentnych specjalizacjach województw Polski Wschodniej*, Studia Oeconomica Posnaniensia, 6(10), 2018.

Zakończenie

Badania w części pierwszej niniejszego raportu wykonano metodą polegającą na wykorzystaniu autorskiego arkusza obserwacji i oceny RIS3 województwa podkarpackiego pod kątem aktualności zapisów dotychczasowej RIS3. Arkusz obejmował 43 pytania. Pozwolił na uzyskanie precyzyjnych, częściowych odpowiedzi, a także na wypracowanie przedstawionych w tekście raportu rekomendacji.

W drugiej części dokonano natomiast prezentacji założeń do nowo tworzonej strategii RIS na lata 2021-2027.

Trzecia część niniejszego raportu zawiera literaturę uwzględnioną na etapie opracowywania raportu, jak również do wykorzystania na etapie opracowywania RIS 2021-2027.

W raporcie zamieszczono również załączniki zawierające modele służące do opracowywania regionalnych strategii innowacji, powstałych w ramach prac różnych zespołów naukowców i praktyków na przestrzeni ostatnich lat. Zaprezentowane modele posłużyły do opracowania autorskiego modelu tworzenia regionalnej strategii innowacji, jak również autorskiego arkusza obserwacji.

Dokonana analiza zapisów aktualizacji RIS3, pozwoliła na wyłonienie rekomendacji, dotyczących prac nad kolejną strategią RIS 2021-2027 dla województwa podkarpackiego.

Nadanie nowym zapisom precyzji i aktualności wymaga przeprowadzenia szczegółowej analizy strategicznej, w tym wyłonienia lub zaktualizowania głównych szans, zagrożeń, mocnych i słabych stron regionu, a więc analiza strategiczna powinna zostać przeprowadzona z wykorzystaniem szerszego wachlarza metod, w postaci rozbudowanej analizy strategicznej. Niezbędna będzie również analiza dotycząca klastrów i uwarunkowań ich dalszego rozwoju, bowiem w nowej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 Komisja Europejska wraca do mocnego wspierania klastrów.

Wykonanie dla województwa podkarpackiego foresight regionalno-technologicznego zagwarantuje sprecyzowanie i pogłębienie informacji dotyczących najważniejszych dla regionu kluczowych technologii wspomagających. Należy wspomnieć, że trwają już prace dotyczące przeprowadzenia *Foresightu technologicznego polskiej gospodarki do roku 2040*, który przyczyni się do wyłonienia kluczowych technologii w wymiarze krajowym. Wykonany foresight ma przyczynić się do weryfikacji i aktualizacji listy krajowych inteligentnych specjalizacji⁸.

Wymaganiem, wpływającym ze zmian polityki Unii Europejskiej, będzie utrzymanie proekologicznego charakteru strategii RIS Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2027. Wpłynie to na podniesienie jakości życia w regionie. Niezbędne będzie więc wyłonienie i uwzględnienie globalnych oraz regionalnych zagrożeń środowiskowych, w celu zaproponowania działań przeciwstawiających się tym zagrożeniom, w tym uwzględnienia wsparcia dla niezbędnych eko-innowacji.

---

⁸ Krajowy Program Reform. EUROPA 2020. Aktualizacja 2019/2020, Rzeczpospolita Polska, s. 46-47.

Uzupełnienia lub wprowadzenia (w przypadku braku) wymagają istotne kwestie dotyczące regionalnego programu naukowo-badawczego.

Niezbędne będzie uwzględnienie zapisów dotyczących internacjonalizacji regionalnych MŚP, jak również uwag zgłaszanych przez głównego aktora regionalnego systemu innowacji, czyli przez przedsiębiorców.

Wprowadzenie aktualnych informacji i niezbędnych zmian, a także nowych treści, pozwoli na doprecyzowanie schematu regionalnego systemu innowacji.

Istotą dokonanych zmian będzie absolutna potrzeba sprostania przez województwo podkarpackie założeniom warunku podstawowego.

Załączniki

Załącznik 1.

Tabela 1. Zalecenia w układzie pytań

Pytanie	Kluczowe zalecenia
1. Czy Strategia jest oparta na odpowiednim zaangażowaniu interesariuszy? Jak wspiera ona proces przedsiębiorczego odkrywania stosowany w badaniu ewentualnych nowych obszarów?	Ogólnie rzecz biorąc, nie ma potrzeby dokonywania dalszych poprawek w zakresie zaangażowania interesariuszy i brania pod uwagę przejawów przedsiębiorczości.
Czy Strategia została opracowana w wyniku procesu opartego na szerokiej bazie bezpośredniego zaangażowania interesariuszy, w tym głównie władz/agencji regionalnych, przedsiębiorców, osób dysponujących stosowną wiedzą, ale także innych/nowych interesariuszy mogących wnieść innowacyjny wkład poprzez środki takie, jak sondaże, konsultacje, dedykowane grupy robocze, warsztaty itp.?	Brak.
Czy proces ten został właściwie opisany lub czy wskazano źródła z jego opisem w przedłożonym dokumencie?	Brak.
Czy określono lidera procesu RIS3? Jeśli tak, kto to jest? Czy Strategia identyfikuje przedsiębiorców-liderów zaangażowanych w ten proces?	Brak.
Czy ustalenie priorytetów w strategii jest oparte na zidentyfikowaniu szans rynkowych / potencjału gospodarczego rozpoznanego w drodze procesu przedsiębiorczego poszukiwania/ odkrywania, tj. procesu, który ma identyfikować i testować określone szanse dla przedsiębiorczości?	Brak.

Pytanie	Kluczowe zalecenia
2. Czy Strategia opiera się na materiale faktycznym? Jak zidentyfikowano obszary silnych stron i przyszłe działania?	Liderzy RIS3 powinni zapewnić, że podtematy Priorytetu „jakość życia”, mianowicie turystyki, zdrowia, ekologii i energii odnawialnej zostaną wyraźnie zdefiniowane, aby uniknąć sytuacji, w której wszelkie projekty i działania podpadają pod to obecnie bardzo szeroko sformułowane hasło.
Czy Strategia zawiera/opiera się na solidnej analizie obecnej sytuacji kraju/regionu w zakresie specjalizacji naukowych/technologicznych i gospodarczych albo odwołuje się do takiej analizy/odnośnych studiów?	Brak.

Pytanie	Kluczowe zalecenia
Czy jest ona oparta na solidnej ocenie konkurencyjnych atutów regionu, obejmującej analizę jego silnych i słabych stron oraz „wąskich gardeł”?	Brak.
Poza analizą SWOT, jakie inne ilościowe i jakościowe informacje/metody stanowiły źródło informacji dla Strategii (np. analiza klastrów, analiza łańcucha wartości, recenzja naukowa, analiza foresight)?	Brak.
Czy dokument proponuje pewną wizję dla regionu? Czy wizja ta jest jasno opisana, wiarygodna i realistyczna?	Liderzy RIS3 powinni zapewnić, że zostaną wyraźnie określone podtematy „jakości życia”, mianowicie turystyka, ochrona zdrowia, ekologia i energia odnawialna, aby uniknąć sytuacji, w której dowolne niezwiązane z zasadniczym tematem projekty i działania podpadają pod to obecnie ogólnie sformułowane hasło.
3. Czy Strategia ustanawia innowacyjne i oparte na wiedzy priorytety rozwoju? W jaki sposób zostały zidentyfikowane potencjalne obszary przyszłych działań? Jak wspiera ona podniesienie jakości istniejących działań?	Nie ma potrzeby dokonywania poprawek, jeśli chodzi o wybrane priorytety. Jednakże opis uzasadnienia i planowane podtematy priorytetu „jakości życia” powinny być sformułowane w sposób, który spowoduje, że te podtematy, cele i planowane działania będą tak konkretne, jak to tylko możliwe. Ponadto należy wskazać nisze i luki dla przyszłych działań oraz podać przykłady

Pytanie	Kluczowe zalecenia
	planowanych określonych działań dla każdego z tych priorytetów, kiedy konkretne projekty będą mogły być już przygotowane i nazwane. W trakcie opracowywania lub uzupełniania zestawów wskaźników i systemu monitorowania (spodziewanego na koniec roku 2014), cele ilościowe powinny być opisane tak jednoznacznie, jak to tylko możliwe, szczególnie dla drugiego priorytetu pod ogólną nazwą „jakość życia” w celu dokładnego wskazania jego podtematów i odpowiednich działań.
Czy Strategia nakreśla ograniczony zestaw priorytetów rozwoju opartego na innowacjach i wiedzy?	Nie ma potrzeby wprowadzania poprawek do wybranych priorytetów. Jednakże uzasadnienie i opis planowanych podtematów priorytetu „jakości życia” powinien być sformułowany w sposób taki, aby te podtematy, cele i działania miały wydźwięk tak konkretny, jak tylko to możliwe.
Czy te priorytety są wystarczająco konkretne dla potrzeb identyfikowania istniejących/potencjalnych nisz dla inteligentnej specjalizacji i związanego z nimi podnoszenia jakości istniejących działań lub potencjalnych działań przyszłych?	Strategia powinna wyraźnie wskazać nisze i luki dla przyszłych działań (przynajmniej zwięźle) oraz podać przykłady planowanych określonych działań dla każdego z tych priorytetów, kiedy konkretne projekty będą mogły być już przygotowane i nazwane.
Czy priorytety tematyczne wybrane w Strategii odzwierciedlają opis i analizę regionalnej struktury ekonomicznej, kompetencji i umiejętności?	Zaleca się, aby Strategia jednoznacznie określała podtematy drugiego priorytetu, szczególnie w zestawie wskaźników i systemie monitorowania.
Czy Strategia bierze pod uwagę zagadnienia uzyskania masy krytycznej i/lub krytycznego potencjału w wybranych obszarach priorytetów?	W trakcie opracowywania lub uzupełniania zestawów wskaźników i systemu monitorowania (spodziewanego na koniec roku 2014), cele ilościowe powinny być opisane tak jednoznacznie, jak to tylko możliwe, szczególnie dla drugiego priorytetu pod ogólną nazwą „jakość życia” w celu dokładnego wskazania jego podtematów.
4. Czy Strategia identyfikuje odpowiednie działania? Jak jest jakość „asortymentu polityk”?	Autorzy RSI powinni zadbać o to, aby zestaw wskaźników oraz harmonogram wdrożenia były tak konkretne, jak to tylko możliwe, szczególnie w przypadku priorytetu „jakości życia”, który, poprzez takie wskaźniki i „kamienie milowe”,

Pytanie	Kluczowe zalecenia
	<p>mógłby zostać zawężony do jego podtematów. RSI powinna także opisać przewidywane przyszłe działania na rzecz tworzenia powiązań między klastrami.</p> <p>Wiedza Instytucji Zarządzających i innych władz publicznych o instrumentach finansowych powinna zostać zwiększona poprzez upowszechnianie informacji i najlepszych praktyk, jak również przez szkolenia. Ponadto więcej uwagi należy poświęcić temu, jak ulepszać istniejące oferty wsparcia finansowego dla średnich, małych, mikro- i rozpoczynających działalność przedsiębiorstw wzięwszy pod uwagę, że w wywiadach podnosiły one pilną potrzebę finansowania.</p>
Czy Strategia obejmuje linie działania i/lub realistyczne „mapy drogowe” zgodne z celami? Czy są one wystarczające, aby osiągnąć te cele?	<p>Autorzy RSI powinni zadbać o to, aby zestaw wskaźników oraz harmonogram wdrożenia były tak konkretne, jak to tylko możliwe (końcowa wersja ich projektu planowana jest na koniec roku 2014), szczególnie w przypadku priorytetu „jakości życia”, który, poprzez takie wskaźniki i „kamienie milowe”, mógłby zostać zawężony do jego podtematów i pod-priorytetów. Ta spójna logika interwencji powinna zostać następnie włączona do RIS3 w celu przedstawienia Strategii w sposób, który uczyni jej wdrożenie bardziej realistycznym.</p>
Czy Strategia wskazuje, jakie gremia są odpowiedzialne za wdrożenie tych linii działania/„map drogowych”?	Brak.
Jak Strategia wspiera/ułatwia tworzenie powiązań między klastrami i identyfikację szans innowacyjnych na styku pomiędzy różnymi dyscyplinami/branżami/klastrami?	<p>Strategia powinna opisać przewidywane przyszłe działania na rzecz tworzenia powiązań między klastrami, gdy tylko takie konkretne działania zostaną zaplanowane, albo też obecne przykłady poprzednich/aktualnie trwających działań w celu opisanie możliwości tworzenia powiązań między klastrami.</p>
Jak Strategia wspiera/ułatwia rozwój przedsiębiorczości i umiejętności innowacyjnych MŚP, na przykład przez ułatwianie dyfuzji i adaptacji technologii, w tym kluczowych technologii wspomagających? ^[3]	<p>Liderzy RIS3 powinni zapewnić, że przedsiębiorstwa małe, średnie i rozpoczynające działalność będą wspierane w kategoriach tak finansowych, jaki i pozafinansowych w trakcie wdrożenia.</p>

Pytanie	Kluczowe zalecenia
W jaki sposób Strategia wspiera/ułatwia poprawę warunków po stronie popytowej, a szczególnie zamówienia publiczne jako siłę napędową innowacji?	Brak.
Czy przewidziane są usługi i/lub programy wspierania specyficzne dla sektorów?	Brak.
Czy dokument określa środki stymulowania prywatnych inwestycji w badania, rozwój i innowacje, na przykład przez partnerstwo publiczno-prywatne? Czy dowodzi on finansowego zaangażowania się sektora prywatnego na rzecz Strategii lub stawia je sobie za cel?	Nie ma potrzeby wprowadzania poprawek, jednakże liderzy RIS3 powinni upewnić się, że przedsiębiorstwa małe, średnie i rozpoczynające działalność będą wspierane w ich wysiłkach mających na celu wzięcie udziału w planowanych działaniach B+R.
Czy Strategia identyfikuje źródła budżetowe i czy przedstawia wstępną alokację środków budżetu?	Strategia powinna wypracować zasady alokacji budżetu i jego podział pomiędzy działaniami w trzech priorytetach. Powinien on wynikać z poprawionej logiki interwencji.
Czy zawiera ona wystarczająco zrównoważony asortyment usług „miękkich” usług wspierania innowacji i instrumentów finansowych? Czy przewiduje ona odpowiedni asortyment dotacji, pożyczek i inżynierii finansowej (venture capital)?	Wiedza Instytucji Zarządzających i innych władz publicznych o instrumentach finansowych powinna zostać zwiększona poprzez upowszechnianie informacji i najlepszych praktyk, jak również przez szkolenia. Ponadto więcej uwagi należy poświęcić temu, jak ulepszać istniejące oferty wsparcia finansowego dla średnich, małych, mikro- i rozpoczynających działalność przedsiębiorstw wzięwszy pod uwagę, że w wywiadach podnosiły one pilną potrzebę finansowania.
5. Czy strategia uwzględnia szerszy kontekst i w jaki sposób promuje krytyczną masę/krytyczny potencjał?	Oprócz porównań przeprowadzonych w RIS3, ten strategiczny dokument powinien także wyraźnie wskazywać, jak przewagi konkurencyjne regionu będą wykorzystywane na rynkach krajowych i międzynarodowych (np. docelowe luki rynkowe). Gdy zostaną już podjęte decyzje w sprawie bardziej konkretnych działań na rzecz tworzenia powiązań między klastrami oraz współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej, powinny one zostać wymienione w RIS3, zwłaszcza

Pytanie	Kluczowe zalecenia
	w kontekście planowanego wykorzystania funduszy UE. Interesariusze podkreślali znaczenie międzynarodowego networkingu i benchmarkingu jako kluczowych instrumentów. RIS3 powinna kontynuować wspieranie planów i wysiłków firm w kierunku prowadzenia szkoleń wspólnie z uczelniami wyższymi w celu zapewnienia, że profile umiejętności absolwentów będą odpowiadały potrzebom przyszłych pracodawców w regionie. RIS3 powinna wspierać także plany pracodawców w zakresie budowy wspólnych laboratoriów wraz z uczelniami, aby stymulować innowacje i w ten sposób unikać naśladowania, powielania i rozdrabniania.
Czy Strategia bierze pod uwagę pozycję konkurencyjną kraju/regionu w stosunku do innych krajów/regionów w UE i poza nią, jak również jego miejsce w globalnych łańcuchach wartości?	Oprócz porównań przeprowadzonych w RIS3, ten strategiczny dokument powinien także wyraźnie wskazywać, jak przewagi konkurencyjne regionu będą wykorzystywane na rynkach krajowych i międzynarodowych (np. docelowe luki rynkowe).
Czy promuje ona internacjonalizację MŚP i czy stymuluje klastry/inicjatywy regionalne do włączania się w międzynarodowe/globalne łańcuchy wartości?	Gdy tylko zostaną podjęte bardziej konkretne decyzje co do działań, powinny one zostać wymienione w RIS3. Interesariusze podkreślali znaczenie międzynarodowego networkingu i benchmarkingu jako kluczowych instrumentów.
Czy pobudza ona strategiczną współpracę z innymi regionami (proszę odnotować, czy regiony przewidują alokację głównego strumienia środków Funduszy Strukturalnych w ramach ich Programów Operacyjnych i/lub współpracy przez INTERREG)?	Strategia powinna pokazać, jak istniejące struktury i działania planowane przez klastry skutkować będą zwiększeniem współpracy z innymi regionami.
Czy podejmuje się wystarczające wysiłki, aby uniknąć naśladowania, powielania i rozdrabniania, w szczególności w odniesieniu do tego, co się dzieje w sąsiednich regionach?	RIS3 powinna kontynuować wspieranie planów i wysiłków firm w kierunku prowadzenia szkoleń wspólnie z uczelniami wyższymi w celu zapewnienia, że profile umiejętności absolwentów będą odpowiadały potrzebom przyszłych pracodawców w regionie. RIS3 powinna wspierać także plany pracodawców w zakresie budowy wspólnych laboratoriów wraz z uczelniami, aby stymulować innowacje i w ten sposób unikać naśladowania, powielania i rozdrabniania.

Pytanie	Kluczowe zalecenia
<p>6. Czy Strategia stwarza synergie pomiędzy różnymi politykami i źródłami finansowania? W jaki sposób współdziała/wzmacnia efekt polityk UE/narodowych/regionalnych, aby wspierać poprawę w zidentyfikowanych obszarach aktualnych i potencjalnych przyszłych silnych stron?</p>	<p>RIS3 powinna zostać uzupełniona o opis konkretnych planów, które mają zapewnić, iż stworzone zostaną synergie — zarówno finansowo, jak i przez konkretne działania — do zamieszczonej w Strategii listy tematycznie zgodnych z nią programów i funduszy (EFRR, Horizon 2020, EFS, EFROW i COSME). RIS3 powinna wyraźnie opisywać działania programu Horizon 2020 uważane za najbardziej odpowiednie, takie jak finansowanie MŚP w ramach drugiego filaru tej inicjatywy oraz działania dotyczące ochrony zdrowia, biogospodarki, energii, transportu i środowiska, które są tematami i podtematami RIS3.</p>
<p>Czy Strategia z jej zestawem priorytetów jest komplementarna w stosunku do priorytetów na poziomie krajowym, np. czy jest zgodna z Krajowym Programem Reform i czy pozostaje w synergii z krajowymi politykami w zakresie badań naukowych/edukacji?</p>	<p>Brak.</p>
<p>Czy Strategia opiera się na koordynacji i współpracy między departamentami/resortami/agencjami w zakresie odnośnych polityk, w szczególności w zakresie polityk badań naukowych/edukacji i polityk rozwoju gospodarczego, ale także w zakresie innych relewantnych polityk takich jak, na przykład, polityki w zakresie edukacji, zatrudnienia i rozwoju na obszarach wiejskich? Czy ocenia/bierze pod uwagę ona istniejący poziom koordynacji polityk w regionie?</p>	<p>Brak.</p>
<p>Czy Strategia zawiera wyraźną sugestię/propozycję, jak wykorzystać synergie pomiędzy różnymi europejskimi, krajowymi i regionalnymi źródłami finansowania, w szczególności pomiędzy EFRR a Horizon 2020, ale także z innymi</p>	<p>Strategię należy uzupełnić o opisy konkretnych planów zmierzających do zapewnienia, że stworzone zostaną synergie — zarówno finansowo, jak i poprzez konkretne działania — z podaniem w RIS3 listy odnośnych programów i funduszy UE.</p>

Pytanie	Kluczowe zalecenia
kluczowymi programami, takimi jak EFS, EFRROW i COSME?	
Czy uwzględnia ona działania zarówno typu upstream, jak i downstream, przewidziane programem Horizon 2020 finansowanym przez Politykę Spójności? Jak Strategia nawiązuje do odpowiednich merytorycznie europejskich (ESFRI), jak również mniejszych inicjatyw krajowych i regionalnych?	RIS3 powinna wyraźnie opisywać działania Horizon 2020 uważane za najbardziej odpowiednie, takie jak finansowanie MŚP w ramach drugiego filaru tej inicjatywy oraz działania dotyczące ochrony zdrowia, biogospodarki, energii, transportu i środowiska, które są tematami i podtematami RIS3.
7. Czy Strategia ustanawia realnie możliwe do osiągnięcia cele i określa miary postępów w ich osiągnięciu? Jak wspiera ona proces „uczenia się polityk” i ich stosowania? W jaki sposób ma być ona komunikowana?	W trakcie opracowywania zestawu wskaźników i planów wdrożenia przed końcem 2014 roku, RIS3 powinna zostać dopracowana w zakresie swoich działań wraz ze szczegółową matrycą logiczną wiążącą odpowiedzialne podmioty z różnymi celami i działaniami i na bazie której można będzie ustanowić system monitorowania, pozwalający na pomiar jej efektów podczas fazy wdrożenia.
Czy dokument ten identyfikuje konkretne, możliwe do osiągnięcia cele? Czy określa wskaźniki uzyskania wyników i realistyczny harmonogram realizacji tych celów?	Wziąwszy pod uwagę, że dopracowanie trzech planów działania jest przewidywane na koniec roku 2014, można oczekiwać bardziej przejrzystego systemu. Strategia powinna zostać dopracowana w zakresie swoich działań wraz ze szczegółową matrycą logiczną, która pozwoli na pomiar efektów podczas fazy wdrożenia.
Czy region posiada solidny system zarządzania i monitorowania, który posłuży do wdrożenia, monitorowania i ewaluacji Regionalnej Strategii Innowacji? Czy wspiera on proces ciągłego „uczenia się” i wdrażania polityk? Jeśli nie, czy przewidziano działania zmierzające do wytworzenia takich umiejętności?	Strategia powinna przedstawić projektową strukturę logiczną w dokumencie oficjalnym z chwilą, gdy decyzja w sprawie takiej struktury zostanie podjęta, a na niej będzie mógł zostać oparty system monitorowania.
Jak strategia ma zostać zakomunikowana interesariuszom i opinii publicznej? Jakie są mechanizmy zapewniające wsparcie Strategii ze strony krytycznych grup	Brak.

Pytanie	Kluczowe zalecenia
oraz aktywne uczestnictwo tych grup w jej wdrożeniu?	

^[3] Sześć kluczowych technologii wspomagających (KET) to: nanotechnologia, mikro/nanoelektronika, fotonika, materiały zaawansowane, biotechnologia przemysłowa oraz zaawansowane systemy wytwarzania.

Źródło: Radzyner i Ch. Hamza, *Raport – Ocena ekspercka sytuacji i perspektyw województwa podkarpackiego w Polsce w związku z opracowaniem RSI, Metis*, s. 64-70.

Załącznik 2.

Podkarpackie Region – RIS3 Self Assessment

LEGEND

Fully	Largely	Partly	None	Not relevant
-------	---------	--------	------	--------------

SA - Self Assessment

PIC – Podkarpackie Innovation Council

SSP – Smart Specialization Panels

Process ID	DEF.1 Identification of EDP Related Knowledge				
DEF.1.BP1	Identify entrepreneurial knowledge related to science				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.1.BP2	Identify entrepreneurial knowledge related to technology				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.1.BP3	Identify entrepreneurial knowledge related to engineering				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.1.BP4	Identify entrepreneurial knowledge related to market				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.1.BP5	Identify aggregation knowledge				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.1.BP6	Identify knowledge on societal				
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID	DEF.2 Identification of Entrepreneurial Agents				
DEF.2.BP1	Identify requirements for entrepreneurial actors representing firms				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.2.BP2	Identify requirements for entrepreneurial actors representing science				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.2.BP3	Identify requirements for entrepreneurial actors – individual innovators				
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.2.BP4	Identify requirements for policy makers				

SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.2.BP5					Identify requirements for representatives of society
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.3 Identification of Policy Makers
DEF.3.BP1					Enlist RIS3 driving force
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.3.BP2					Nominate EDP facilitator and active participant
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.3.BP3					Assign responsibility for aggregation
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.3.BP4					Assign responsibility for entrepreneurial knowledge processing
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.4 Facilitation of Open Consultation
DEF.4.BP1					Ensure stakeholders selection
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.4.BP2					Chose stakeholders
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.4.BP3					Support communication and collaboration
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.4.BP4					Perform inclusive knowledge collection
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.4.BP5					Achieve comprehensive knowledge base
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.4.BP6					Understand value of knowledge integration and aggregation
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.4.BP7					Broaden societal engagement
SA					

F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.5 Identification of Entrepreneurial Actors
DEF.5.BP1					Identify entrepreneurial actors
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.5.BP2					Enlist entrepreneurial actors
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.5.BP3					Ensure coverage of knowledge
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.5.BP4					Enable understanding region's potential
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.5.BP5					Acquire complementary entrepreneurial knowledge
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.5.BP6					Acquire RIS3 targeted entrepreneurial knowledge
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.6 Shaping the Context for Entrepreneurial Actors
DEF.6.BP1					Establish conduciveness to economic activity
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.6.BP2					Delineate framework for economic activity
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.6.BP3					Ensure generic formal rules for economic activity
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.6.BP4					Establish institutional context
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.6.BP5					Ensure presence of entrepreneurial actors
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.6.BP6					Remove barriers
SA					
F	L	P	N	NR	

Process ID						DEF.7 Engaging of Entrepreneurial Agents in Exploratory Behavior
DEF.7.BP1						Ensure private benefit
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.7.BP2						Reward for spillovers
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.7.BP3						Create conditions to entrants
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.7.BP4						Protect efforts of individual actor
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.7.BP5						Ensure support for market failures
SA						
F	L	P	N	NR		
Process ID						DEF.8 Facilitation the Transmission of Entrepreneurial Knowledge
DEF.8.BP1						Ensure direct communication
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.8.BP2						Establish suitable distance
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.8.BP3						Facilitate communication
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.8.BP4						Increase competence and productivity
SA						
F	L	P	N	NR		
Process ID						DEF.9 Macro Analysis of Regional Assets for Innovation
DEF.9.BP1						Identify stakeholders for self-assessment
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.9.BP2						Prepare for self-assessment
SA						
F	L	P	N	NR		
DEF.9.BP3						Perform assessment
SA						
F	L	P	N	NR		

DEF.9.BP4					Adopt cross-dimensional assessment
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.9.BP5					Perform SWOT analysis
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.10 Positioning of the Region
DEF.10.BP1					Identify linkage and flows
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.10.BP2					Reveal patterns of integration
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.10.BP3					Identify need to source
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.10.BP4					Perform strategic positioning
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.11 Prospect for a Process of Entrepreneurial Discovery
DEF.11.BP1					Develop statistics
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.11.BP2					Provide consultations and auditing
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.11.BP3					Engage discussions
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.11.BP4					Appreciate entrepreneurial dynamics
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.11.BP5					Assess existence of EDP
SA					

F	L	P	N	NR	
DEF.11.BP6					Evaluate EDP knowledge generation
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.11.BP7					Identify need for EDP support
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.12 Candidate Priority Definition
DEF.12.BP1					Identify specific features
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.12.BP2					Position the region
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.12.BP3					Define candidate priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.12.BP4					Identify development paths
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.13 Elaboration of an Overall Vision
DEF.13.BP1					Define target stage
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.13.BP2					Agree on target stage
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.13.BP3					Share scenario for transformation
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.13.BP4					Achieve political endorsement
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.13.BP5					Enable transformation beneficial
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.13.BP6					Build the ground for transformation

SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.14 Criteria Definition for Allocative Rule
DEF.14.BP1					Elaborate vision and transformation scenario
SA					
F	L	P	N	NR	
					Apply inclusive support
SA					
F	L	P	N	NR	
					Support EDP based transformation
SA					
F	L	P	N	NR	
					Support EDP by allocative rules
SA					
F	L	P	N	NR	
					Quantify priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
					Formulate criteria
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.15 Analysis of Discoveries
DEF.15.BP1					Establish dialog
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.15.BP2					Identify viable lines of business
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.15.BP3					Detect impediments for discovery
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.15.BP4					Provide incentives
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.15.BP5					Assure knowledge diffusion
SA					
F	L	P	N	NR	

DEF.15.BP6					Exploit policy instrument
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.16 Critical Mass Assembly
DEF.16.BP1					Identify discovery phenomenon
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.16.BP2					Estimate discovery potential
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.16.BP3					Identify need for intervention
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.16.BP4					Detect impediments to critical mass
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.16.BP5					Promote imitative entry
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.16.BP6					Facilitate coordination failure resolution
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.17 Discovery Definition
DEF.17.BP1					Identify discovery characteristics
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.17.BP2					Identify discovery potential
SA					
F	L	P	N	NR	

DEF.17.BP3					Establish qualifying characteristics
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.17.BP4					Assess discovery's impact
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.17.BP5					Define need for support
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.17.BP6					Assess discovery's supply factors
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.17.BP7					Screen demand and competitors
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					DEF.18 Identification of Priorities
DEF.18.BP1					Assess proximity to market
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP2					Assess innovativeness and spillovers
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP3					Assess critical mass
SA					
F	L	P	N	NR	

DEF.18.BP4					Evaluate need for support
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP5					Evaluate financial value
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP6					Assess significance
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP7					Assess capacity of region
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP8					Assess connectedness
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP9					Revise top-down priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
DEF.18.BP10					Define horizontal priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					IMP.1 Definition of Roadmaps/Action Lines
IMP.1.BP1					Identify programs and delivery
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.1.BP2					Incorporate programs and delivery instruments

SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.1.BP3					Include new instruments
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.1.BP4					Complement action lines and delivery instruments
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					IMP.2 Development of Action Plan
IMP.2.BP1					Define pilot projects
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.2.BP2					Define target groups
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.2.BP3					Define actors involved
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.2.BP4					Define measurable targets
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.2.BP5					Define timeframes
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.2.BP6					Define funding sources
SA					
F	L	P	N	NR	

IMP.2.BP7					Allocate budget
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					IMP.3 Balancing of Targeted and Horizontal Measures
IMP.3.BP1					Identify actions for priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.3.BP2					Identify similar actions of priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.3.BP3					Define horizontal integrated actions
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.3.BP4					Substitute similar actions
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.3.BP5					Compose horizontal actions groups
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.3.BP6					Identify horizontal-type priorities
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					IMP.4 Creation of Framework Conditions
IMP.4.BP1					Define experimentation goals
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.4.BP2					Define testing measures
SA					
F	L	P	N	NR	
IMP.4.BP3					Launch pilot projects
SA					
F	L	P	N	NR	

IMP.4.BP4					Couple evaluation mechanism
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					GOV.1 Ensuring Collaborative Leadership and Ownership
GOV.1.BP1					Define scope of RIS3
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.1.BP2					Define goal of participation and ownership
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.1.BP3					Define goal of participation and ownership
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.1.BP4					Adopt a wide view
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.1.BP5					Ensure quadruple-helix representation
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.1.BP6					Include boundary spanners and moderators
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.1.BP7					Ensure preformat RIS3 process
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					GOV.2 Establishment of Governance Structure
GOV.2.BP1					Denote RIS3 owner
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.2.BP2					Nominate representatives
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.2.BP3					Include multi-dimensional policies decision-makers
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.2.BP4					Involve inter-ministerial body
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.2.BP5					Represent knowledge ecology
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					GOV.3 Verification
GOV.3.BP1					Identify verification criteria
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.3.BP2					Conduct verification
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.3.BP3					Determine and record defects
SA					

F	L	P	N	NR	
GOV.3.BP4					Make available verification results
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					GOV.4 Monitoring
GOV.4.BP1					Verify performance
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.4.BP2					Check financial correctness
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.4.BP3					Verify evolution of outcomes
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.4.BP4					Create pre-conditions for evaluation
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.4.BP5					Integrate monitoring and evaluation design
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.4.BP6					Gather and systematize information
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.4.BP7					Learn on process failure
SA					
F	L	P	N	NR	
Process ID					GOV.5 Evaluation
GOV.5.BP1					Identify target values
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.5.BP2					Identify monitoring data
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.5.BP3					Evaluate effect of intervention
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.5.BP4					Establish causal link
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.5.BP5					Explain why it works
SA					
F	L	P	N	NR	
GOV.5.BP6					Explain how it works
SA					
F	L	P	N	NR	

Źródło: T. Woronowicz wraz z zespołem zaprezentowała niniejszy formularz samooceny RIS3 w ramach projektu europejskiego: „Żywe laboratorium polityki publicznej” - INTERREG EUROPA 2014-2020, w którym uczestniczą przedstawiciele: Niemiec, Francji, Włoch, Danii, Litwy oraz Polski.

Załącznik 3.

Arkusz obserwacji dotyczący uwzględnienia ekoinnowacji w zapisach regionalnych strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)

Ponieważ istotą badań jest analiza uwzględnienia ekoinnowacji w zapisach dokumentów strategicznych RIS3, zastosowano następującą definicję ekoinnowacji. Ekoinnowacje to nowe lub istotnie ulepszone rozwiązania (produkty, procesy, metody organizacji i marketingu), których celem jest odmienne od dotychczasowego gospodarowanie zasobami naturalnymi, rozwiązywanie problemów ochrony środowiska zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego. Do najbardziej istotnych cech ekoinnowacji należy:

- minimalizowanie wykorzystania zasobów, w tym energii,
- zmniejszenie oddziaływania na środowisko i obciążenia środowiskowego, a niekiedy nawet jego eliminacja,
- zapobieganie antropogenicznemu obciążeniu środowiska,
- eliminacja pojęcia odpadu,
- poprawa jakości i zmiana struktury metabolizmu przemysłowego,
- wspieranie rozwoju zrównoważonego, zielonego wzrostu, biogospodarki, gospodarki zasobooszczędnej i niskoemisyjnej.

Ekoinnowacje, spełniając te założenia i cele, uwzględniają kontekst całościowy: od pomysłów, przez eksploatację rozwiązań, do ostatecznego wykorzystania produktu (myślenia kategoriami „od kołyski do kołyski”). Ekoinnowacje generują zyski, jednak najważniejszą ich cechą obok aspektów społecznych, kulturowych i etycznych jest kontekst ekologiczny. Kreują proekologiczne, prospołeczne, prozdrowotne myślenie i działanie, zmuszają do oceny (zasada przeczności) i wartościowania rozwiązań. Rezultatem wdrażania ekoinnowacji dotyczącym wszystkich interesariuszy jest poprawa jakości życia⁹.

Uwaga: Analizowano tylko zapisy regionalnej strategii badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) lub innego dokumentu spełniającego jej zadania.

Część I. Ocena dokumentu strategicznego – regionalnej strategii innowacji (RIS3)

Etap 1.

Analiza regionalnego kontekstu i potencjału ekoinnowacji w zapisach RIS3

Pytanie 1.

1a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zidentyfikowane główne **szanse** tworzenia ekoinnowacji w regionie?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 1c, a następnie do pytania 2.)

1b. Jakie są główne, uwzględnione w zapisach RIS3 szanse tworzenia ekoinnowacji w regionie?

.....
.....

1c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

---

⁹ S. Dziedzic, L. Woźniak, *Ekoinnowacje...*, op. cit., s. 27.

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 2.

2a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zidentyfikowane główne **zagrożenia** tworzenia ekoinnowacji w regionie?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 2c, a następnie do pytania 3.)

2b. Jakie są główne, uwzględnione w zapisach RIS3 zagrożenia tworzenia ekoinnowacji w regionie?

.....

.....

2c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 3.

3a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **globalne zagrożenia środowiskowe** jako motywatory tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 3c, a następnie do pytania 4.)

3b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono globalne zagrożenia środowiskowe jako motywatory tworzenia ekoinnowacji?

.....

.....

3c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 4.

4a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **regionalne zagrożenia środowiskowe** jako motywatory tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 4c, a następnie do pytania 5.)

4b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono regionalne zagrożenia środowiskowe jako motywatory tworzenia ekoinnowacji?

.....

.....

4c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 5.

5a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zidentyfikowane **mocne strony** regionu decydujące o podejmowaniu działań związanych z tworzeniem ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 5c, a następnie do pytania 6.)

5b. Jakie są uwzględnione w zapisach RIS3 mocne strony regionu decydujące o podejmowaniu działań związanych z tworzeniem ekoinnowacji?

.....

.....

5c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 6.

6a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zidentyfikowane **słabe strony** regionu ograniczające tworzenie ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 6c, a następnie do pytania 7.)

6b. Jakie są uwzględnione w zapisach RIS3 słabe strony regionu (bariery dla ekoinnowacji) ograniczające tworzenie ekoinnowacji?

.....

.....

6c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 7.

7a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **rolę środowiska naturalnego, ekosystemu** jako bazy tworzenia ekoinnowacji (np. przez wykorzystanie biomimikry)?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 7c, a następnie do pytania 8.)

7b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono rolę środowiska naturalnego, ekosystemu jako bazy tworzenia ekoinnowacji?

.....
 .....

7c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 8.

8a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zidentyfikowaną obecną **wiedzę i znajomość aktywów naukowych regionu**, w tym możliwości w dziedzinie badań, które odnoszą się do ekoinnowacji?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 8c, a następnie do pytania 9.)

8b. Jaka jest uwzględniona w zapisach RIS3 obecna wiedza i znajomość aktywów regionu, w tym możliwości w dziedzinie badań, które odnoszą się do ekoinnowacji?

.....
 .....

8c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 9.

9a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zidentyfikowany **potencjał regionalnego przemysłu** w odniesieniu do tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak ☐ Nie (proszę przejść do pytania 9c, a następnie do pytania 10.)

9b. Jaki jest uwzględniony w zapisach RIS3 potencjał regionalnego przemysłu w odniesieniu do możliwości tworzenia ekoinnowacji?

.....
 .....

9c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 10.

10a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono, jak aktywne jest **środowisko przedsiębiorców regionalnych** w obszarach o największym potencjale dla tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 10c, a następnie do pytania 11.)

10b. Jak dynamiczne jest uwzględnione w zapisach RIS3 środowisko przedsiębiorców regionalnych w obszarach o największym potencjale dla tworzenia ekoinnowacji?

.....

.....

10c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Etap 2.

Współdział zainteresowanych stron (interesariuszy) w procesie strategicznym i poczucie odpowiedzialności za jego przebieg

Pytanie 11.

11a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono agencje, organizacje, przedsiębiorstwa i inne zainteresowane podmioty, które były **zaangażowane w projektowanie i promowanie konkretnych działań**, a które mogą się przyczyniać do tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 11c, a następnie do pytania 12.)

11b. Jakie agencje, organizacje, przedsiębiorstwa i inne zainteresowane podmioty uwzględniono w zapisach RIS3 jako zaangażowane w projektowanie i promowanie konkretnych działań, które mogą się przyczyniać do tworzenia ekoinnowacji?

.....

.....

11c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 12.

12a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono, że uczelnie (instytuty badawcze itp.), angażując się w proces tworzenia RIS3, **zwracają uwagę** na potrzebę wspierania ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 12c, a następnie do pytania 13.)

12b. Które uczelnie, instytuty badawcze itp. uwzględnione w zapisach RIS3 angażowały się w proces tworzenia RIS3, zwracając uwagę na potrzebę wspierania ekoinnowacji?

.....
 .....

12c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 13.

13a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **potrzebę współpracy** uniwersytetów (instytutów badawczych itp.) z innymi interesariuszami (przedsiębiorcami, władzą regionalną, społecznością itd.) pod kątem tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 13c, a następnie do pytania 14.)

13b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono potrzebę współpracy uniwersytetów (instytutów badawczych itp.) z innymi interesariuszami pod kątem tworzenia ekoinnowacji?

.....
 .....

13c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 14.

14a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zgłaszane **potrzeby** tworzenia ekoinnowacji przez przedsiębiorców?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 14c, a następnie do pytania 15.)

14b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono zgłaszane **potrzeby** tworzenia ekoinnowacji przez przedsiębiorców?

.....
 .....

14c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	W pełni uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 15.

15a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono zgłaszane **możliwości** tworzenia ekoinnowacji przez przedsiębiorców?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 15c, a następnie do pytania 16.)

15b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono zgłaszane możliwości tworzenia ekoinnowacji przez przedsiębiorców?

.....
 .....

15c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 16.

16a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **potrzebę** tworzenia ekoinnowacji wskazaną przez władze regionalne?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 16c, a następnie do pytania 17.)

16b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono potrzebę tworzenia ekoinnowacji wskazaną przez władze regionalne?

.....
 .....

16c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 17.

17a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **wsparcie** ekoinnowacyjności regionu przez władze regionalne?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 17c, a następnie do pytania 18.)

17b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono wsparcie ekoinnowacyjności przez władze regionalne?

.....

.....

17c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 18.

18a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **potrzebę i zasady wsparcia** tworzenia ekoinnowacji przez społeczeństwo?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 18c, a następnie do pytania 19.)

18b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono potrzebę i zasady wsparcia tworzenia ekoinnowacji przez społeczeństwo?

.....

.....

18c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 19.

19a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **możliwość i zasady** zgłaszania potrzeby tworzenia ekoinnowacji przez społeczeństwo?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 19c, a następnie do pytania 20.)

19b. Jak w zapisach RIS3 uwzględniono możliwości i zasady zgłaszania potrzeby tworzenia ekoinnowacji przez społeczeństwo?

.....

.....

19c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 20.

20a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **potrzebę** tworzenia ekoinnowacji zgłaszanej na etapie konsultacji społecznych?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 20c, a następnie do pytania 21.)

20b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono potrzebę tworzenia ekoinnowacji zgłaszanej na etapie konsultacji społecznych?

.....

.....

20c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 21.

21a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **narzędzia, formy, metody mobilizacji** zainteresowanych stron do tworzenia regionalnych sojuszy w celu tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 21c, a następnie do pytania 22.)

21b. Jakie uwzględniono w zapisach RIS3 narzędzia, formy, metody mobilizacji zainteresowanych stron do tworzenia regionalnych sojuszy w celu tworzenia ekoinnowacji?

.....

.....

21c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 22.

22a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **narzędzia, formy, metody współpracy i skutecznej jej realizacji** w zakresie tworzenia ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 22c, a następnie do pytania 23.)

22b. W jaki sposób w zapisach RIS3 uwzględniono narzędzia, formy, metody współpracy i skutecznej realizacji działań dotyczących współpracy w zakresie tworzenia ekoinnowacji?

.....

.....

22c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Etap 3. Wypracowanie ogólnej wizji regionu

Pytanie 23.

23a. Czy wizja zamieszczona w RIS3 uwzględnia **możliwość rozwoju regionu** przez ekoinnowacje?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 23c, a następnie do pytania 24.)

23b. W jaki sposób wizja zamieszczona w zapisach RIS3 uwzględnia możliwość rozwoju regionu przez ekoinnowacje?

.....
.....

23c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 24.

24a. Czy zawarta w zapisach RIS3 wizja uwzględniająca ekoinnowacje **wpisuje się w światowe trendy** wsparcia ekoinnowacji (np. zielony wzrost, biogospodarka, gospodarka zasobooszczędna, gospodarka niskoemisyjna, gospodarka obiegu zamkniętego)?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 24c, a następnie do pytania 25.)

24b. W jaki sposób zawarta w RIS3 wizja uwzględniająca ekoinnowacje wpisuje się w światowe trendy wsparcia ekoinnowacji?

.....
.....

24c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Etap 4.
Określenie priorytetów w zapisach RIS310

Pytanie 25.

25a. Czy zapisane w RIS3 **priorytety** uwzględniają ekoinnowacje?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 25c, a następnie do pytania 26.)

25b. Jakie priorytety zapisane w RIS3 uwzględniają ekoinnowacje?

.....

.....

25c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 26.

26a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono **kluczowe technologie i/lub sektory**, w których będą kreowane ekoinnowacje?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 26c, a następnie do pytania 27.)

26b. Jakie w zapisach RIS3 uwzględniono kluczowe technologie i/lub sektory, w których kreowane będą ekoinnowacje?

.....

.....

26c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono

¹⁰ „Instytucje zarządzające strategicznym procesem RIS3 muszą się koncentrować na ograniczonej liczbie innowacji i priorytetów badawczych zgodnych z potencjałem w zakresie inteligentnej specjalizacji wyłonięnym na etapie analizy i powiązanym z procesem przedsiębiorczego odkrywania. Priorytety te staną się obszarami, w których region ma realne szanse na sukces”. Źródło: *Przewodnik...*, op. cit., s. 24. Priorytety w procesie strategicznym RIS3 powinny: 1) definiować konkretne i osiągalne cele, których podstawą powinny być obecne i przyszłe przewagi konkurencyjne oraz potencjał doskonałości, tak jak to wynika z analizy regionalnego potencjału różnicowania opartego na innowacji, 2) definiować priorytety horyzontalne oprócz technologicznych, sektorowych lub międzysektorowych obszarów priorytetowych. Mogą one dotyczyć rozpowszechniania i/lub zastosowania kluczowych technologii wspomagających (por. załącznik II), aspektów związanych z innowacjami społecznymi, albo finansowania wzrostu nowo powstałych przedsiębiorstw, co często stanowi »wąskie gardło« w wielu regionach, które za swój priorytet przyjęły tworzenie firm nowych technologii, ale nie obserwują ani wzrostu tych firm, ani nowych miejsc pracy” (*Przewodnik ...*, op. cit., s. 55).

Uwaga: Na potrzeby niniejszej oceny inteligentne specjalizacje uznano za priorytety, ponieważ występują w każdej RIS3 są podobnie rozumiane. W nielicznych przypadkach RIS3 obok inteligentnych specjalizacji wskazywano inne priorytety.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Etap 5.

Zdefiniowanie w zapisach RIS3 spójnego zestawu polityki, map drogowych i planu/planów działań

Pytanie 27.

27a. Czy instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania uwzględnione w zapisach RIS3 odnoszą się do zagadnień wspierania ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 27c, a następnie do pytania 28.)

27b. Jakie uwzględniono w zapisach RIS3 instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania odnoszące się do zagadnień wspierania ekoinnowacji?

.....

.....

27c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Pytanie 28.

28a. Czy uwzględnione w zapisach RIS3 instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania są spójne w obszarze wspierania ekoinnowacji (np. czy nie występuje sprzeczność w zapisach)?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 28c, a następnie do pytania 29.)

28b. W jaki sposób uwzględnione w zapisach RIS3 instrumenty polityki mix, mapy drogowe i plany działania są spójne w kontekście wspierania ekoinnowacji?

.....

.....

28c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Etap 6.

**Uwzględnienie mechanizmów monitorowania i oceny wdrażania ekoinnowacji
w zapisach RIS3**

Pytanie 29.

29a. Czy w zapisach RIS3 uwzględniono wskaźniki oceny wdrażania ekoinnowacji?

- ☐ Tak   ☐ Nie (proszę przejść do pytania 29c, a następnie do pytania 30.)

29b. Jakie wskaźniki uwzględnione w zapisach RIS3 odnoszą się do oceny wdrażania eko-innowacji?

.....

.....

29c. Proszę w skali od 1 do 5 ocenić stopień uwzględnienia tego zagadnienia w zapisach RIS3 (1 – zasadniczo nic nie uwzględniono, 5 – optymalnie uwzględniono).

Zasadniczo nic nie uwzględniono	W bardzo małym stopniu uwzględniono	Częściowo uwzględniono	W dużej mierze uwzględniono	Optymalnie uwzględniono
1	2	3	4	5

Część II. Ogólna charakterystyka procesu tworzenia RIS3

Pytanie 30.

30. Jakie w dokumencie strategicznym RIS3 uwzględniono inteligentne specjalizacje regionu?

.....

.....

Pytanie 31.

31. Jakie główne jednostki organizacyjne są odpowiedzialne w regionie za wdrażanie RIS3?

.....

.....

Pytanie 32.

32. W którym roku sejmik wojewódzki zatwierdził strategię RIS3?

.....

.....